

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA KULTŪROS POLITIKOS ĮGYVENDINIMAS DALINAI FINANSUOJANT PROGRAMAS IR PROJEKTUS

2009 m. gegužės 29 d. Nr. VA-P5-50-1-12

Vilnius

Auditas atliktas, vykdant
Valstybės kontrolės 5-ojo audito departamento
direktorės Daivos Bakutienės
2008-03-12 pavedimą Nr. VA-P5-50-1

Auditą atliko valstybinių auditorių grupė:
Agnė Baranauskaitė (grupės vadovė)
Arturas Balsys
Tadas Ulevičius

Auditas pradėtas 2008-03-12
Auditas baigtas 2009-05-29

TURINYS

Santrauka	3
Įžanga	5
Audito apimtis ir procesas	6
Audito rezultatai	9
1. Kultūros politikos formavimas ir reglamentavimas	9
1.1. Kultūros politikos reglamentavimas	10
2. Kultūros politikos įgyvendinimas, programų ir projektų dalinis finansavimas	14
2.1. Kultūros ministerijos veikla	15
2.1.1. Kultūros ministerijos lėšų, iš dalies finansuojamoms programoms ir projektams, planavimas ir skirstymas	15
2.1.2. Kultūros ministerijos taisyklių ir tvarkų, reglamentuojančių dalinį projektų ir programų finansavimą, vertinimas	18
2.1.3. Lėšų skyrimas projektams iš dalies finansuoti	21
2.1.4. Atsiskaitymas už projektų įvykdymą	24
2.2. Tarybų ir komisijų prie Kultūros ministerijos veikla	25
2.3. Kiti subjektai ir jų veikla	30
2.4. Kultūros politikos įgyvendinimas dalyvaujant apskritims ir savivaldybėms	35
Išvados	39
Rekomendacijos	41
Priedai	43

SANTRAUKA

Kultūros politika yra svarbi visuomenės gyvenimo dalis, kurios skatinimas daro teigiamą įtaką šalies ūkiui, ekonomikos ir visuomenės raidai. Kultūros finansavimo principas, iš dalies finansuojant kultūros projektus, yra itin svarbus valstybės kultūros politikos įgyvendinimui. Deja, esamas kultūros politikos reglamentavimas ir finansavimo principo įgyvendinimas nesudaro prielaidų efektyviam, koordinuotam ir sklandžiam minėto finansavimo principo vykdymui.

Siekdami įvertinti kultūros politikos, dalinai finansuojant programas ir projektus, įgyvendinimą ir pateikti rekomendacijas dėl šio kultūros politikos įgyvendinimo ir finansavimo būdo tobulinimo. Siekdami šio tikslo nagrinėjome: ar pakankamai reglamentuotas kultūros politikos įgyvendinimas Lietuvoje, ar efektyvi ir koordinuota už kultūros politikos formavimą ir įgyvendinimą atsakingų skirtingų lygių institucijų veikla, ar efektyvus kultūros finansavimo modelis, ar aiškūs ir skaidrūs Kultūros ministerijos dalinio kultūros projektų finansavimo atrankos kriterijai, ar tinkamai atsiskaitoma Kultūros ministerijai už projektų įvykdymą ir pasiektus rezultatus, ar pakankamai naudojamosi kitų šalių patirtimi ir rekomendacijomis efektyvesnei kultūros politikai įgyvendinti.

Audito metu nustatyta, kad:

- Nėra patvirtinto strateginio planavimo dokumento, bendrų priemonių ir principų, kurių laikantis turėtų būti vystomas dalinis kultūros programų ir projektų finansavimas.
- Esama institucijų, vykdančių kultūros politiką ir dalyvaujančių finansuojant kultūros projektus, sąranga, jų funkcijų pasiskirstymas, nepakankamas bendradarbiavimas, veiklos rezultatyvumas ir viešumas nesudaro sąlygų sklandžiam ir kryptingam kultūros politikos tikslų įgyvendinimui.
- Kultūros ministerijos, kaip pagrindinės už kultūros politikos įgyvendinimą atsakingos institucijos, veikla vykdančios dalinį kultūros finansavimo principą neleidžia efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai siekti valstybės kultūros politikos tikslų.
- Kultūros ministerija vykdo iš dalies su kitais subjektais persidengiančią dalinio kultūros projektų finansavimo veiklą ir per mažai dėmesio skiria kultūros politikos formavimui ir koordinavimui.
- Kultūros ministerija, apskritys ir savivaldybės nepakankamai vykdo ir derina tarpusavio veiklą įgyvendinant kultūros politikos tikslus ir bendrai finansuojant, kartu su privačiais subjektais, juos atitinkančius kultūros projektus.

Audito ataskaitoje Lietuvos Respublikos Vyriausybei rekomenduojame pavesti Kultūros ministerijai parengti kultūros finansavimo sistemos pertvarką, Kultūros ministerijoje sustiprinant

kultūros politikos formavimo funkciją, o kultūros projektų finansavimo funkciją, įgyvendinant „ištiesos rankos“ principą, perduodant atskiram subjektui.

Kultūros ministerijai pasiūlėme:

- Inicijuoti teisės aktų pakeitimus sukuriant centralizuotą kultūros rėmimo fondą, iš kurio būtų finansuojama kultūra ir kurio administratoriaus funkcijas vykdytų ne Kultūros ministerija.
- Parengti ir patvirtinti lėšų, skirtų kultūros projektams dalinai finansuoti, planavimo metodiką, nustatant atskiroms kultūros sritims skiriamą biudžeto asignavimų dalį, projektų atrankos kriterijus, prioritetus, vykdytojus, bendradarbiavimo sistemą su kitomis institucijomis.
- Siekiant skaidresnio, iš dalies finansuojamų programų ir projektų, lėšų skirstymo, pakeisti Kultūros ministro patvirtintas dalinių finansavimą reglamentuojančias tvarkas ir taisykles.
- Suderinti Kultūros ministerijos ir savivaldybių tarpusavio veiksmus, nustatant ir bendrą iš dalies finansuojamų projektų sistemą, siekiant užtikrinti rezultatyvesnę decentralizacijos principo ir valstybės kultūros politikos tikslų regionuose įgyvendinimą.

IŽANGA

Kultūra yra svarbi visuomenės gyvenimo dalis, jos integralumo garantas. Ji yra susijusi su svarbiausiais valstybės raidos prioritetais – žinių visuomenės plėtra, nacionalinio saugumo užtikrinimu, darniu valstybės ūkio vystymu užtikrinant nacionalinių, tarp jų ir kultūrinių, išteklių tausojamą¹.

Valstybė, įgyvendindama kultūros politiką, steigia įvairaus statuso kultūros įstaigas (nacionalinius, valstybinius teatrus, bibliotekas, viešąsias įstaigas ir kt.) ir finansuoja jų veiklą. Svarbi priemonė, siekiant nustatyti valstybinių kultūros tikslų, yra dalinis kultūros projektų finansavimas, kai valstybė, būdama „užsakove“ iš dalies finansuoja kultūros projektus, taip skatindama kultūros įgyvendinime dalyvauti privataus sektoriaus subjektus ir pavienius menininkus siekiant aktyvesnės organizacijų ir menininkų veiklos, jų dalyvavimo visuomenės gyvenime, tarptautinių ryšių plėtojimo, meno renginių įvairovės ir sklaidos, kūrybinės galios stiprinimo, meno kūrėjų užimtumo didinimo.

Formuojant ir įgyvendinant kultūros politiką bei administruojant dalinį kultūros projektų finansavimą dalyvauja Kultūros ministerija (KM) (iš dalies – per Kultūros rėmimo fondą (KRF)), VšĮ Spaudos, radijo ir televizijos fondas (VšĮ SRTRF), kitos viešosios įstaigos, apskričių viršinių administracijų (apskritis) ir savivaldybės, prie šių įstaigų įsteigtos tarybos ir ekspertų komisijos.

Dalinis kultūros projektų finansavimas yra itin svarbus valstybės kultūros politikos įgyvendinimui, o tokiems projektams iš dalies finansuoti 2008 m. paskirstyta 99,9 mln. Lt valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšų.

Nuolatinės diskusijos visuomenės informavimo priemonėse ir meno visuomenės forumuose dėl kultūros finansavimo, prioritetų nustatymo, įvairių programų bei projektų sklandaus įgyvendinimo rodo, kad nesudaromos sąlygos efektyviam kultūros politikos įgyvendinimui. Tai patvirtina ir Valstybės kontrolės atliktų valstybinių veiklos ir finansinių auditų² rezultatai, rodantys, kad KM strateginio planavimo ir programinio biudžeto sistemos principai – veiklos nukreipimas į rezultatus, veiklos prioritetų nustatymas, nuolatinis atsiskaitymas už rezultatus – ministerijoje įgyvendinti tik iš dalies, tinkamas atsiskaitymas už valstybės biudžeto lėšų panaudojimą ir vidaus kontrolės procedūros nebuvo užtikrintos. Visa tai turi įtakos Kultūros ministerijos efektyvios ir rezultatyvios kultūros politikos valstybėje įgyvendinimui.

Minėtos priežastys paskatino Valstybės kontrolę domėtis kultūros politikos įgyvendinimu, kultūros programų ir projektų finansavimo procesu.

¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-09-11 nutarimas Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“.

² Valstybės kontrolės 2006-12-19 valstybinio audito ataskaita Nr. 8000-4P „Kultūros ministerijos strateginio planavimo ir vykdomos programos „Visuomenės informacinis aprūpinimas“ vertinimas“.

AUDITO APIMTIS IR PROCESAS

Audito objektas – kultūros politikos įgyvendinimas dalinai finansuojant programas ir projektus.

Audito subjektas – Kultūros ministerija.

Audito tikslas – įvertinti kultūros politikos, dalinai finansuojant programas ir projektus, įgyvendinimą ir pateikti rekomendacijas dėl šio kultūros politikos įgyvendinimo ir finansavimo būdo tobulinimo. Siekdami šio tikslo nagrinėjome: ar pakankamai reglamentuotas kultūros politikos įgyvendinimas Lietuvoje, ar efektyvi ir koordinuota už kultūros politikos formavimą ir įgyvendinimą atsakingų skirtingų lygių institucijų veikla, ar efektyvus kultūros finansavimo modelis, ar aiškūs ir skaidrūs Kultūros ministerijos dalinio kultūros projektų finansavimo atrankos kriterijai, ar tinkamai atsiskaitoma Kultūros ministerijai už projektų įvykdymą ir pasiektus rezultatus, ar pakankamai naudojamosi kitų šalių patirtimi ir rekomendacijomis efektyvesnei kultūros politikai įgyvendinti.

Audito aplinka. Už kultūros politikos formavimą ir įgyvendinimą Lietuvoje atsakingos skirtingų lygių institucijos:

- Seimas atsakingas už kultūros politikos įstatymų bazės formavimą;
- Vyriausybė numato pagrindinius kultūros srities tikslus ir priemones jiems pasiekti;
- KM tiesiogiai atsakinga už nacionalinės kultūros politikos planavimą, koordinavimą, stebėseną, finansavimą ir įgyvendinimą;
- apskričių viršininkų administracijos organizuoja bendrosios kultūros politikos vykdymo priežiūrą;
- savivaldybės atsakingos už gyventojų bendrosios kultūros ugdymą ir etnokultūros puoselejimą.

Dalis minėtų institucijų (KM, apskritys ir savivaldybės) kultūros politiką įgyvendina ir tikslų siekia iš dalies finansuodamos įstaigų ir organizacijų, pavienių menininkų projektus. Taip siekiama skatinti meno įvairovę, kūrybinę veiklą, aktyvesnį dalyvavimą šalies kultūriniame gyvenime, sudaryti palankesnes kūrybos sąlygas.

Vertinimo kriterijai:

- KM daliniam projektų finansavimui skirta lėšų dalis, lyginant su visais finansavimo šaltiniais;
- valstybės biudžeto lėšų skaidrus paskirstymas, vertinant KM dalinį kultūros programų ir projektų finansavimą reglamentuojančias tvarkas ir taisykles;

- valstybės kultūros politikos tikslai, vertinant skirtingų valstybės valdžios ir valdymo institucijų veiklą ir jų tarpusavio veiksmų derinimą siekiant šių tikslų;

- gera užsienio šalių institucijų praktika, kai bendradarbiaujant valstybės, regioninės valdžios ir savivaldybių institucijoms įgyvendinami valstybiniai kultūros politikos tikslai, užtikrinant meno sklaidą, įgyvendinant ir finansuojant kultūros politiką pagal „rankos atstumo“ principą;

Audito procesas. Audito metu nagrinėjome:

- Lietuvos kultūros politikos nuostatus³, kurie yra pagrindinis teisės aktas, reglamentuojantis kultūros politikos įgyvendinimą;
- teisės aktus, reglamentuojančius:
 - bendruosius Lietuvos kultūros politikos tikslus, uždavinius, prioritetus;
 - kultūros politikos įgyvendinime dalyvaujančių subjektų veiklą;
 - apskričių viršininkų ir savivaldybių administracijų įgaliojimus ir funkcijas kultūros politikos įgyvendinimo klausimais;
 - KM tvarkas ir taisykles, reglamentuojančias kultūros programų ir projektų dalinį finansavimą valstybės biudžeto lėšomis;
- KM 2007, 2008 m. veiklą, įgyvendinant kultūros politiką ir dalinai finansuojant programas ir projektus;
- kultūros politikos finansavimo modelius kai kuriose Europos Sąjungos šalyse.

Audito įrodymams gauti:

- atlikome apklausą 10 apskričių viršininkų (atsakė 9), 60 savivaldybių administracijų (atsakė 54) ir atsitiktinės atrankos būdu 100 kultūros projektų dalyvių, teikusių paraiškas Kultūros ministerijai ir Kultūros rėmimo fondui. Į kultūros projektų dalyviams siųstą klausimyną atsakė tik 20 proc. apklaustųjų, todėl kai kuriais audito ataskaitoje nagrinėjamais klausimais negalėjome pateikti apibendrintos jų nuomonės.

Audito metu bendravome su KM darbuotojais, atsakingais už institucijos veiklos strateginį planavimą, priemonių, kurios vykdomos skiriant dalinį finansavimą projektams, atsakingais vykdytojais, taip pat su kai kurių savivaldybių kultūros skyrių atsakingais darbuotojais.

Audito įrodymai gauti taikant patvirtinimo, patikrinimo (rašytinių dokumentų nagrinėjimo), apklausos (klausimynai) ir analitinės procedūras.

Atlikdami auditą laikėmės prielaidos, kad auditoriams pateikti duomenys yra teisingi, dokumentai – išsamūs ir galutiniai, o dokumentų kopijos atitinka originalus.

Valstybinis auditas atliktas vadovaujantis Valstybinio audito reikalavimais⁴.

³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-05-14 nutarimas Nr. 542 „Dėl Lietuvos kultūros politikos nuostatų“.

Valstybinio audito ataskaitoje vartojami sutrumpinimai:

Apskritis – apskrities viršininko administracija

BVP – bendras vidaus produktas

ES – Europos Sąjunga

KM – Kultūros ministerija

KRF – Kultūros rėmimo fondas

SRTRF – Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas

VŠĮ – viešoji įstaiga

⁴ Lietuvos Respublikos valstybės kontrolieriaus 2002-02-21 įsakymas Nr. V-26 „Dėl Valstybinio audito reikalavimų patvirtinimo“.

AUDITO REZULTATAI

1. Kultūros politikos formavimas ir reglamentavimas

Lietuvai įstojus į ES ir įsiliejus į didžiulę pasaulio valstybių erdvę, mūsų šalies kultūros politika tapo jos dalimi. ES kultūros politika skatina kultūrų įvairovę, tačiau Lietuvos valstybė vienintelė atsako už Lietuvos kultūros tapatumą, jos kultūros vertybių identifikavimą, išsaugojimą, plėtrą ir sklaidą⁵. Per menkas valstybės dėmesys kultūros savitumo ir tapatumo išsaugojimui negali būti kitaip kompensuojamas⁶.

Pastebėjimas

Kultūros politikos kūrimas ir įgyvendinimas yra vienas svarbiausių valstybės vystymosi prioritetų, tačiau visuomenės informavimo priemonėse ir meno visuomenės forumuose akcentuojamas kultūros politikos Lietuvoje nebuvimas.

Visoje Europoje kultūros politiką įgyvendinančios nacionalinės (centrinės, regioninės ir vietos) institucijos pažymi tokias tendencijas:

- remti kultūros veiklą dėl jos savaiminės vertės;
- remti kultūrą kaip būdą konkreitiems socialinės ir ekonominės politikos uždaviniams siekti ir pilietinei visuomenei kurti;
- susieti valstybės finansavimą su paramos programomis, pagal kurias parama būtų skiriama pagal konkrečias sutartis, kuriose būtų aptarti tikslai, uždaviniai ir rezultatai;
- šalies valdžios institucijos neturėtų būti vienintelis kultūrinės veiklos užsakymo, finansavimo ar valdymo šaltinis⁷.

Atkreiptinas dėmesys, kad kultūra ir menas ne tik garsina valstybes pasaulyje, bet ir prisideda prie jų ekonominės plėtros ir BVP augimo. Paskutiniaisiais Europos Tarybos duomenimis, Europos Sąjungoje kultūra dar 2003 m. tapo svaria ūkio sritimi, kai kultūros ir kūrybinis sektorius sukūrė 2,6 proc. ES BVP, o tai yra daugiau negu kitų, pvz., nekilnojamojo turto (2,1 proc.), tekstilės (0,5 proc.) ar maisto ir gėrimų (1,9 proc.), ūkio šakų indėlis Europos ekonomikai⁸. Lietuvos kultūros ir meno indėlis į nacionalinį BVP yra vienas mažiausių ES šalių rodiklių, t.y. 1,7 proc.⁹ (didžiausias – Prancūzijos (3,4 proc.) ir Jungtinės Karalystės (3,0 proc.)).

Įgyvendindama kultūros politiką kiekviena šalis veikia pagal vienokį ar kitokį, atitinkantį tos šalies specifiką, kultūros įgyvendinimo ir finansavimo modelį, sudarantį palankiausias sąlygas

⁵ Lietuvos Respublikos Seimo 2002-11-12 nutarimas Nr. IX-1187 „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“.

⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-09-11 nutarimas Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“.

⁷ Didžiosios Britanijos kultūros politikos ir menų projektų konsultanto, Europos Tarybos eksperto Bill Dufton Lietuvos kultūros politikos nuostatų ir Nacionalinės Lietuvos kultūros plėtros programos 2003-2009 m. (projekto) įvertinimas.

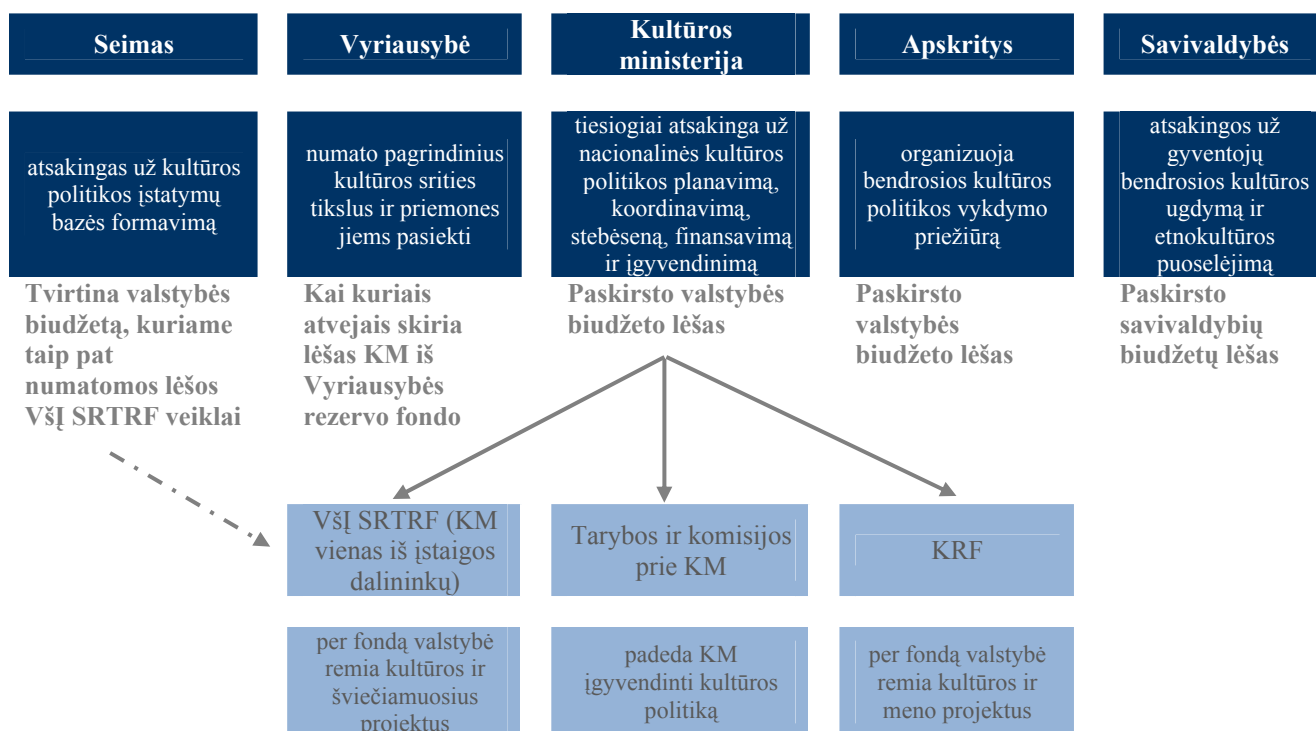
⁸ Eurostat ir Amadeus (http://ec.europa.eu/culture/pdf/doc887_en.pdf).

⁹ Council of Europe/ERICarts, Compendium of Cultural Policies and Trends in Europe, 9th edition, 2008.

kultūrinei veiklai vystytis ir plėstis. Kultūros finansavimas daugelyje Europos šalių vyksta pagal vieną iš šių modelių (visiškas jo pritaikymas nėra būtinybė):

- centralizuotą, kai išvystyta valstybinė struktūra ir finansavimas (taikomas Prancūzijoje ir Vokietijoje). Tai visokeriopo socialinio aprūpinimo modelis, kuris labai brangus ir nepaslankus;
- mažiau centralizuotą, daug reikšmės teikiant regionams (modelis taikomas Šiaurės šalyse);
- decentralizuotą, kuris yra paslankus, greitai reaguojantis, liberaliausias iš visų trijų (taikomas Nyderlanduose ir Jungtinėje Karalystėje).

Lietuvoje už kultūros politikos formavimą, įgyvendinimą ir administravimą atsakingos šios institucijos:

Siekiant efektyviai ir rezultatyviai formuoti ir įgyvendinti nacionalinę valstybių kultūros politiką, auditorių nuomone, itin svarbi yra koordinuota joje veikiančių (minėtų) kultūros subjektų veikla, nustatyti ir įgyvendinami bendrieji jų veiklos tikslai. Tačiau, kaip nustatyta audito metu, minėtų subjektų veikla, jų bendradarbiavimo, atsakomybės ribų apibrėžimo ir kitų klausimų teisinis reglamentavimas yra problemiškas. Šie veiklos aspektai yra svarbūs efektyviam kultūros politikos įgyvendinimui ir finansavimui, todėl juos audito metu nagrinėjome plačiau.

1.1. Kultūros politikos reglamentavimas

Lietuvos kultūros politika reglamentuojama Lietuvos Respublikos Konstitucijos, įstatymų, tarptautinių kultūros srities sutarčių ir susitarimų, kitų teisės aktų, taip pat Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos programų nuostatuose. Pagrindiniai kultūros srities strateginiai dokumentai yra

rengiami įvertinus Europos ir pasaulio kultūros politikos tendencijas bei tarptautinių organizacijų (UNESCO, Europos Tarybos) rekomendacijas ir prioritetus¹⁰. Lietuva taip pat ratifikavo Europos kultūros konvenciją¹¹.

Valstybės ir savivaldybės institucijoms, siekiančioms kultūros politikos tikslų, pagrindinės strateginės kryptys numatytos Valstybės ilgalaikės raidos strategijoje¹². Pagrindinis Lietuvos kultūros ilgalaikės strategijos tikslas yra išsaugoti ir aktualinti paveldėtas bei bendrąsias Europos kultūros vertybes jungiantį Lietuvos kultūros tapatumą ir užtikrinti jo tąsą, atvirą sklaidą ir konkurencingumą šiuolaikiniame Lietuvos, ES ir pasaulio kultūrų kontekste.

Nagrinėjamam klausimui svarbūs ir Lietuvos kultūros politikos nuostatai¹³. Tai pagrindinis kultūros politikos dokumentas, kuriuo siekiama sudaryti sąlygas kryptingai ir suderintai valstybės, savivaldybių institucijų, įstaigų, įmonių ir nevyriausybinių organizacijų, taip pat visuomenės kultūrinei veiklai. Šiame dokumente, atsižvelgiant į Lietuvos kultūros pokyčių reikšmes, esamą kultūros būklę ir reiškinius, darančius įtaką nacionalinės kultūros raidai, nustatyti kultūros politikos tikslai¹⁴.

Nuostatuose numatyta, kad valstybės ir savivaldybių institucijos įvardytų tikslų turi siekti ir uždavinius įgyvendinti vadovaudamosi numatytais principais¹⁵:

demokratiškumo (kiekvienas visuomenės narys turi teisę dalyvauti priimant sprendimus dėl kultūros, imtis kultūrinės veiklos pagal savo pomėgius ir interesus, naudotis kultūros paslaugomis);

tapatumo (lietuviai ir Lietuvoje gyvenančios tautinės bendrijos turi teisę saugoti ir puoselėti nacionalinę kultūrą);

decentralizacijos (sprendimai ir atsakomybė už kultūros politikos formavimą ir įgyvendinimą padalijami tarp valstybės ir savivaldybių institucijų, sudaromos sąlygos plėtoti kultūros savivaldą);

atvirumo (sudaromos sąlygos skleisti Lietuvos kultūrą pasaulyje, susipažinti su kitų tautų kultūra).

uždaviniams įgyvendinti, taip pat numatyti jų vykdytojais, terminai ir finansavimo šaltiniai.

Kultūros politikos tikslai:

- 1) išsaugoti ir puoselėti nacionalinės kultūros tapatumą;
 - 2) skatinti kūrybinę veiklą ir meno įvairovę; plėtoti informacinę visuomenę;
 - 3) skatinti nacionalinės kultūros atvirumą;
 - 4) sudaryti visuomenei sąlygas dalyvauti kultūroje ir ją vartoti.
-

Siekiant, kad minėti kultūros politikos tikslai ir principai būtų įgyvendinami efektyviai, kryptingai ir koordinuotai, nuostatų 32 p. buvo numatyta, kad jos turi būti realizuojamos pagal Lietuvos kultūros plėtros programą (2001–2006 metų priemonių planą), kurioje turėjo būti išdėstytos priemonės, būtinos šiose nuostatose nurodytiems kultūros politikos tikslams ir

¹⁰ Kultūros ministerijos duomenys.

¹¹ Europos kultūros konvencija ratifikuota Lietuvos Respublikos Seimo 2000 m. liepos 5 d.

¹² Lietuvos Respublikos Seimo 2002-11-12 nutarimas Nr. IX-1187 „Dėl valstybės ilgalaikės raidos strategijos“.

¹³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-05-14 nutarimas Nr. 542 „Dėl Lietuvos kultūros politikos nuostatų“.

¹⁴ Ten pat, 4 p.

¹⁵ Ten pat, 6 p.

Neparengus šio priemonių plano, vėliau buvo parengtas Lietuvos kultūros plėtros programos 2003–2009 metų priemonių planas, tačiau jis nebuvo patvirtintas.

Auditoriai atkreipia dėmesį, kad įgyvendindama valstybės strateginius tikslus Vyriausybė 2006-2008 m. programoje numatė 2008 m. IV ketvirtį parengti Lietuvos kultūros plėtros strategiją¹⁶. Ši strategija laiku taip pat nebuvo parengta, jos rengimas pratęstas iki 2010 m. II ketvirčio¹⁷. Todėl nustatytiems kultūros politikos tikslams pasiekti, strateginėms kryptims nustatyti ir kultūros politikos nuostatomis įgyvendinti nėra patvirtinto strateginio planavimo dokumento, reglamentuojančio ir apjungiančio kultūros politikos strategines kryptis, tikslus, prioritetus, priemones, kultūros srities programas ir kt., o kiekviena kultūros sritis yra reglamentuota tik atskirais teisės aktais.

Pavyzdys	
Kultūros sritis	Kultūros sričių reglamentuojantis teisės aktas
Kinas	LR kino įstatymas ¹⁸
Etninė kultūra	LR etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas ¹⁹
Teatrai	LR teatrų ir koncertinių įstaigų įstatymas ²⁰
Muziejai	LR muziejų įstatymo pakeitimo įstatymas ²¹

Reglamentuojant kultūros politikos įgyvendinimą teisės aktuose nėra apibrėžtas ir vienas iš kultūros politikos tikslų siekimo ir įgyvendinimo būdų – dalinis kultūros programų ar projektų finansavimas, nors tai yra svarbi priemonė siekiant nustatytų valstybinių kultūros tikslų. Nėra pakankamai reglamentuotas įvairių kultūros politikoje dalyvaujančių institucijų bendradarbiavimas ir atsakomybės lygis dalinai finansuojant programas ir projektus, šio finansavimo reikšmė ir siektinas efektas šalies mastu vykdant kultūros politiką.

Esant nepakankamai reglamentuotam kultūros politikos įgyvendinimui, nesudaromos prielaidos užtikrinti efektyvų, tikslingą ir koordinuotą kultūros politikos tikslų siekimą, institucijų bendradarbiavimą, efektyvų lėšų panaudojimą ir šių procesų stebėseną, nes nėra patvirtintų:

- strateginio planavimo dokumento, apjungiančio kultūros politikos strategines, valdymo bei finansavimo kryptis, tikslus, priemones, prioritetus, kultūros srities programas ir kuris būtų privalomas įvairaus lygio institucijoms, siekiant bendrųjų kultūros politikos tikslų;

¹⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-10-17 nutarimas Nr. 1020 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006-2008 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ (su pakeitimais).

¹⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2009-02-25 nutarimas Nr. 189 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008-2012 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“.

¹⁸ Lietuvos Respublikos kino įstatymas, 2003-10-21 Nr. IX-1793.

¹⁹ Lietuvos Respublikos etninės kultūros valstybinės globos pagrindų įstatymas, 1999-09-21 Nr. VIII-1328.

²⁰ Lietuvos Respublikos teatrų ir koncertinių įstaigų įstatymas, 2004-06-01 Nr. IX-2257.

²¹ Lietuvos Respublikos muziejų įstatymo pakeitimo įstatymas, 2003-05-29 Nr. IX-1593.

- bendrų priemonių, valstybės kultūros politikos tikslams ir uždaviniams įgyvendinti;
- bendrųjų principų, kurių laikantis turėtų būti vystomas dalinis kultūros programų ir projektų finansavimas bei įvairaus lygio institucijų bendradarbiavimas vykdant šią svarbią kultūros finansavimo priemonę, kartu atsižvelgiant į valstybės ir savivaldybių finansines galimybes, tikslus ir siekimus.

2. Kultūros politikos įgyvendinimas, programų ir projektų dalinis finansavimas

Bendrajam šalies kultūros politikos įgyvendinimui, efektyviam ir rezultatyviam kultūros tikslų siekimui turi įtakos visų kultūros politikos įgyvendinime dalyvaujančių ir dalinę kultūros paramą administruojančių institucijų veikla bei tarpusavio bendradarbiavimas. Audito metu nustatyta, kad šalies mastu už lėšų iš dalies finansuojamiems kultūros projektams paskirstymą yra atsakingos kelios institucijos, tačiau neužtikrinamas pakankamas šio proceso, už kurio sklandų įgyvendinimą atsakinga KM, koordinavimas ir stebėseną, įvairaus lygio institucijų bendradarbiavimas, siekiant bendrųjų valstybės kultūros politikos tikslų.

Šalies mastu kultūros programoms ir projektams iš dalies finansuoti 2008 m. skirta 84,3 mln. Lt valstybės biudžeto lėšų. KM paskirstė – 77,9 mln. Lt, arba 92,4 proc. (iš jų per KRF – 12,8 mln. Lt), SRTRF – 5,4 mln. Lt, arba 6,4 proc., ir apskritys 1,0 mln. Lt, arba 1,2 proc. Iš savivaldybių biudžetų kultūros projektams iš dalies finansuoti 2008 m. skirta apie 15,6 mln. Lt. Didžiausią kultūros projektų skaičių šalies mastu iš dalies finansavo savivaldybės ir KM (1 lentelė).

1 lentelė. Iš dalies finansuotiems projektams paskirstytos valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų lėšos pagal paskirstytų lėšų dydį 2008 m.*

	Paskirstytos lėšos, mln. Lt	Pateiktų paraiškų skaičius	Finansuotas paraiškų skaičius (proc. nuo pateiktų)
KM	77,9	6691	3236 (48,36)
Savivaldybės	15,6	3477	2523 (72,56)
SRTRF	5,4	260	184 (70,8)
Apskritys	1,0	352	324 (92,04)
Iš viso	99,9	10825	6267

Šaltinis – institucijų duomenys

* pateikti duomenys neapima kitų, tiesiogiai su kultūros politikos įgyvendinimu nesusijusių institucijų.

Atsižvelgdami į tai, kad šalies mastu didžiausią dalį lėšų iš dalies finansuojamoms programoms ir projektams paskirsto KM, kuri kartu yra pagrindinė institucija, atsakinga už kultūros politikos įgyvendinimą ir jos formavimą, toliau analizavome ir vertinome KM veiklą, iš dalies finansuojamų programų ir projektų administravimo procesą, jį reglamentuojančias KM tvarkas ir taisykles, lėšų planavimą, skyrimą ir atsiskaitymą; tarybų ir ekspertų komisijų prie institucijų, administruojančių kultūros paramą, veiklos efektyvumą; kultūros paramą skirstančių fondų veiklą; savivaldybių ir apskričių įtaką ir dalyvavimą įgyvendinant kultūros politiką.

2.1. Kultūros ministerijos veikla

2.1.1. Kultūros ministerijos lėšų iš dalies finansuojamoms programoms ir projektams planavimas ir skirstymas

KM, įgyvendindama ir koordinuodama valstybinę kultūros politiką, uždavinius vykdyti ir funkcijas atlikti numachiusi dešimtyje kultūros sričių²²: profesionalaus meno - teatro, muzikos, dailės, kino, literatūros - srityse, taip pat bibliotekų, leidybos, kultūros paveldo vertybių apsaugos, muziejų veiklos valdymo, etninės ir regionų kultūros srityse, valstybės politikos autorių teisių ir gretutinių teisių apsaugos, visuomenės informavimo ir kultūros politikos užsienyje koordinavimo ir įgyvendinimo srityse. Šios kultūros sritys susietos su Lietuvos kultūros politikos nuostatuose numatytais uždaviniais kultūros tikslams siekti.

1 pav. KM 2008 m. iš dalies finansuojamoms programoms ir projektams skirti asignavimai

KM organizuodama veiklą pagal ministro patvirtintus strateginius veiklos planus (derinamus su Vyriausybės programa ir kitais strateginio planavimo dokumentais)²³ ir įgyvendindama 2008–2010 m. strateginį veiklos planą, dalinai finansavo projektus ir programas, kurios sudaro daugiau negu pusę (54 proc.) KM veiklos strateginio plano priemonių. Kaip jau minėta, šioms priemonėms vykdyti 2008 m. paskirstyta 77,9 mln. Lt, t.y. 28,10 proc. visų ministerijai skirtų asignavimų (276,83 mln. Lt)²⁴ (1 pav.).

Šaltinis – Kultūros ministerija

Atsižvelgiant į tai, kad KM numachiusi inicijuoti ir iš dalies finansuoti *svarbias* kultūros sričių veiklos programas²⁵, tačiau šio kriterijaus nedetalizuoja, auditorių nuomone, išlieka rizika, kad minėtos lėšos iš dalies finansuojamoms programoms ir projektams planuojamos ir paskirstomos nesant aiškių ir pagrįstų prioritetų.

Lėšos KM iš dalies finansuojamoms programoms ir priemonėms **planuojamos** pagal einamųjų metų gautų ir ekspertų pripažintų tinkamais finansuoti projektų įgyvendinimui būtinus

²² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-08-11 nutarimas Nr. 1020 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų patvirtinimo“ 5.2 p.

²³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998-08-11 nutarimas Nr. 1020 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų patvirtinimo“.

²⁴ Lietuvos Respublikos 2008 metų valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas (2007-12-06 Nr. X-1353).

²⁵ LR kultūros ministro įsakymas 1998-08-11 Nr. 1020 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos nuostatų patvirtinimo“ 6.1.4. p.

asignavimus²⁶. Esant tokiai lėšų planavimo praktikai, lėšos kultūros projektams remti gaunamos neturint tikslios informacijos apie būsimus, finansuoti tinkamus kultūros projektus pagal iš anksto numatytus atrankos kriterijus, nėra pagrindžiamos išsamiais skaičiavimais, neįvertinamas planuojamų asignavimų finansuotiems kultūros projektams paskirstymas, remtinių organizacijų ar menininkų skaičius pagal kultūros sritis, projektų įtaka kultūros politikos tikslų siekimui. Atsižvelgiant į tokiu būdu paskirstomų lėšų mastą – 2008 m. KM iš dalies finansavo 3 236 kultūros projektus ir tam tikslui panaudojo 77,9 mln. Lt, ši problema tampa dar aktualesnė. Netinkamą lėšų planavimo mechanizmą patvirtina ir audito metu nustatyti pavyzdžiai, kai iš dalies finansuojamų projektų svarbos vertinimas ir jiems skiriamų lėšų dydis nėra adekvatus.

Pavyzdys

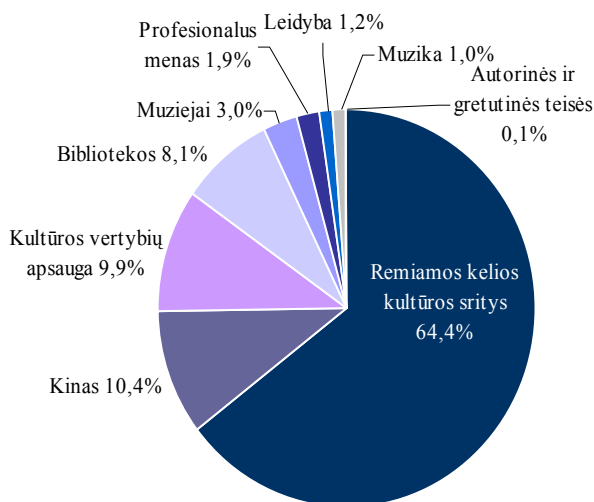
KM vienam, pagal 2008-2010 m. strateginio veiklos plano priemonę „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“, vykdomam projektui „Magnetas“ 2008 m. numatė skirti 1,52 mln. Lt. Projekto metu buvo numatyta sukurti aukštųjų technologijų daugiafunkcinį, lengvai sukonstruojamą ir iškonstruojamą pastatą, kuris veiktų kaip informacijos apie programą ir Vilnių bei programos bilietų platinimo centras. Šis pastatas stovėtų ir veiktų metus laiko, po to būtų iškonstruotas.

KM 2008 m. vykdomoms dviem strategiškai svarbioms valstybinėms Etninės kultūros plėtros ir Regionų kultūros plėtros programoms numatė skirti 1,86 mln. Lt., t.y. beveik tiek pat, kiek ir buvo numatyta laikinajam statiniui vykdant projektą „Magnetas“.

Kaip minėta, KM valstybinę kultūros politiką turi įgyvendinti ir koordinuoti dešimtyje kultūros sričių.

Audito metu nustatyta, KM net 64,4 proc. lėšų iš dalies finansuojamoms programoms ir priemonėms skiria neturėdama tikslios informacijos apie jų pasiskirstymą pagal koordinuojamas kultūros sritis (17 iš 38 priemonių apima po kelias arba visas kultūros sritis) (2 pav.)

2 pav. Kultūros ministerijos skirtos lėšos kultūros sritims pagal Kultūros ministerijos 2008-2010 m. strateginio veiklos plano priemones, 2008 m.

Šaltinis – Kultūros ministerija

²⁶ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2006-07-18 įsakymas Nr. ĮV-315 „Dėl kultūros ministerijos finansų kontrolės taisyklių“, 10.2.1. p.

Atsižvelgiant į tai, kad KM neturi informacijos apie lėšų pagal kultūros sritis pasiskirstymą, ir nekaupia apibendrintos informacijos apie KM iš dalies finansuojamus projektus, sudaromos prielaidos tuos pačius projektus finansuoti kelis kartus pagal skirtingas KM strateginio veiklos plano priemones, apimančias po kelias kultūros sritis (1 priedas).

Pavyzdys

VŠĮ „Oskaro Koršunovo teatras“ dalyvavo keliuose iš dalies finansuojamų KM projektų konkursuose. Lėšas (70,0 tūkst. Lt) projektui „Hamletas“ 2008 m. KM skyrė tiek pagal KM 2008-2010 m. strateginio veiklos plano priemonę „Užtikrinti nebiudžetinių teatrų ir koncertinių įstaigų muzikos ir scenos meno projektų įgyvendinimą“, tiek pagal priemonę „Vykdėti projekto „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ parengiamuosius darbus“ – 90,0 tūkst. Lt.

KM skyrė²⁷ 46,6 tūkst. Lt VŠĮ „Oskaro Koršunovo teatras“ projektui „Dalyvavimas Stokholmo (Švedijos Karalystė) kultūros festivalyje su spektakliu „Įstabioji ir graudžioji Romeo ir Džiuljetos istorija“ 2007 m. rugpjūčio 14-15 dienomis įgyvendinimui, taip pat papildomai padengė šio projekto išlaidas (spaudos konferencijos organizavimas ir informacinės medžiagos parengimas) skirdama lėšų VŠĮ „Lietuvos institutas“ vykdomam „2007 m. III kultūros sklaidos projektų, vykdomų bendradarbiaujant su LR kultūros atašė užsienyje“ projektui.

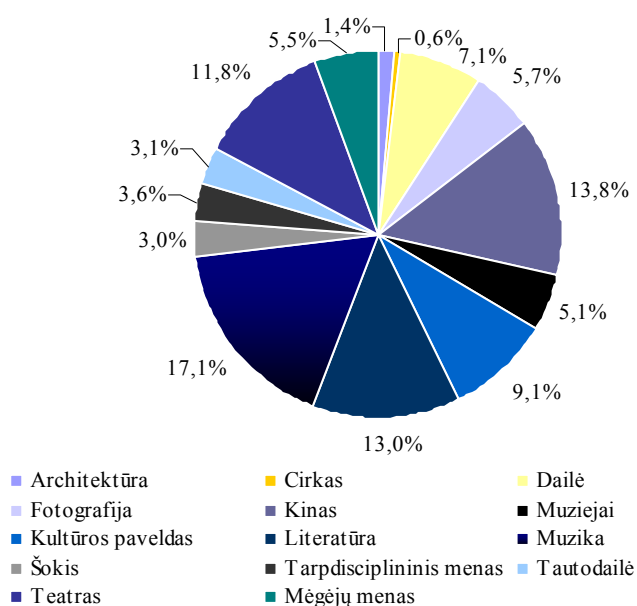
Atkreiptinas dėmesys, kad dalis lėšų, kurias KM administruoja per KRF, planuojama ir paskirstoma pagal 14 kultūros sričių (3 pav.).

KRF 2008 m. kultūros ir meno projektams paskirstė beveik 12,8 mln.

Lt ir parėmė 970 projektų.

Pažymėtina, kad esant skirtingam KM ir KRF lėšų skirstymo mechanizmui, šiems subjektams nederinant veiksmų tarpusavyje, nekaupiant bendros informacijos apie finansuojamus projektus, kai kurios KM ir KRF finansuojamos kultūros sritys dubliuojasi (pavyzdžiui, muzikos, teatro, dailės, kino ir kt.), o atskirais atvejais finansuojami tie patys projektai.

3 pav. KRF finansuotų kultūros projektų lėšų pasiskirstymas pagal sritis 2008 m., proc.

Šaltinis – Kultūros rėmimo fondas

²⁷ LR kultūros ministro 2007-06-21 įsakymas Nr. ĮV-409 „Dėl 2007 m. valstybės biudžeto lėšų skyrimo tarptautinių kultūrinio bendradarbiavimo programų ir projektų daliniam finansavimui“

Pavyzdys

Kino projektams 2008 m. lėšos buvo skirtos tiek vykdant KM 2008-2010 m. strateginio veiklos plano priemonę „Užtikrinti nacionalinių ir bendros gamybos filmų gamybą“, tiek per KRF, vykdant KM 2008-2010 m. strateginio veiklos plano priemonę „Rengti ir administruoti kultūros ir meno projektų konkursus“).

Projekto vykdytojas	Projekto pavadinimas	Skirta iš KM (tūkst.Lt)	Skirta per KRF (tūkst.Lt)
VŠĮ „Donelos studija“	"Atsisveikinimas"	150,0	94,0
VŠĮ „Studija 2“	„Duburys“	400,0	94,0

Šokio projekto „Kedja Vilnius (Šiaurės ir Baltijos šalių šokio susitikimas)“ vykdytojui VŠĮ „Lietuvos šokio informacijos centras“ 2008 m. lėšos buvos skirtos vykdant KM 2008-2010 m. strateginio veiklos plano priemonę „Vykdėti projekto „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ parengiamuosius darbus“ 70,0 tūkst. Lt, o per KRF fondą, vykdant KM 2008-2010 m. strateginio veiklos plano priemonę „Rengti ir administruoti kultūros ir meno projektų konkursus“ – 50,0 tūkst. Lt.

Kultūros finansavimo principo įgyvendinimas, Kultūros ministerijai iš dalies finansuojant programas ir projektus, yra ydingas, nes:

- lėšos, skirtos kultūros projektams ir programoms iš dalies finansuoti, planuojamos nesant patvirtintų konkrečių atrankos kriterijų, neturint informacijos apie finansuotinus projektus ir paskirstomos neužtikrinant valstybinių kultūros politikos tikslų siekimo;
- ne visada atsižvelgiama į kultūros sričių svarbą, jų prioritetus ir finansavimo poreikį;
- sudaromos prielaidos tuos pačius projektus finansuoti kelis kartus pagal skirtingas Kultūros ministerijos strateginio veiklos plano priemones.

2.1.2. Kultūros ministerijos taisyklių ir tvarkų, reglamentuojančių dalinį projektų ir programų finansavimą, vertinimas

KM, skirstydama valstybės biudžeto lėšas, vadovaujasi kultūros ministro patvirtintomis atskirų programų ir / ar priemonių finansavimo taisyklėmis ir tvarkomis – 2008 m. jų buvo 35, o biudžeto lėšos projektų vykdytojams skiriamos sudarant sutartį pagal kultūros ministro patvirtintą formą²⁸.

Audito metu nustatyta, kad KM dalinai finansuodama ir skirstydama lėšas kultūros projektams yra numačiusi pagrindinius principus²⁹, tačiau nėra konkrečių gairių, kokie turėtų būti, pavyzdžiui, lėšų skirstymo kriterijai ar prioritetai, patariamojo ar / ir sprendimą priimančiojo organo kompetencija ir t. t., todėl atskiros KM programų ir / ar priemonių dalinio finansavimo taisyklės ir tvarkos parengtos pagal skirtingus kriterijus.

²⁸ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2006-07-18 įsakymas Nr. ĮV-315 „Dėl kultūros ministerijos finansų kontrolės taisyklių“.

²⁹ Kultūros ministro 2006-07-18 įsakymas Nr. ĮV-315 „Dėl Kultūros ministerijos finansų kontrolės taisyklių“, 13 p.

Išnagrinėjus minėtas 35 kultūros ministro patvirtintas projektų dalinio finansavimo taisykles ir tvarkas, nustatyta trūkumų, kurie taip pat lemia nepakankamai skaidrų lėšų projektams paskirstymą (skliausteliuose nurodomas taisyklių ir tvarkų, kuriose nustatyti trūkumai, skaičius):

1) nenumatyti arba numatyti nekonkretūs dalinio finansavimo kriterijai (26).

Pavyzdžiui, Lietuvos įvaizdžio formavimo programos projektų dalinio finansavimo tvarkos apraše³⁰ finansuotinių projektų kriterijai nenumatyti. Vaikų ir jaunimo kultūrinės edukacijos projektų dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų taisyklėse numatyti kriterijai nekonkretūs – finansuojami projektai, kurie „formuoja vaikų ir jaunimo iniciatyvumą, kūrybiškumą“, „skatina novatoriškus mokymo ir mokymosi metodus kultūrinėje erdvėje“. Paramos jauniems menininkams projektų dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto taisyklėse³¹ vietoj kriterijų nurodyti įsipareigojimai – rengti Lietuvoje jaunųjų muzikos atlikėjų konkursus, jaunųjų menininkų intensyvius meistriskumo kursus, seminarus, kūrybines stovyklas, vasaros akademijas, plenerus, simpoziumus; įgyvendinti stažuotčių programas; pristatyti jaunųjų menininkų kūrybą ir panašiai;

2) nenumatytas finansuojamos projekto dalies dydis (33) arba jis apibrėžtas nekonkrečiai (2).

Pavyzdžiui, Nacionalinio kino rėmimo programos lėšų skyrimo kino projektams taisyklėse³² numatyta, kad lėšos kino projektams įgyvendinti gali būti skiriamos iki 75 proc. bendros projekto vertės, projekto administravimo išlaidos iki 7 proc., o nenumatytos išlaidos – iki 5 proc. visų projekto biudžete numatytų tinkamų išlaidų bendros sumos. Lietuvių kalba kuriamos grožinės literatūros bei kitų Lietuvos kultūrai reikšmingų leidinių leidybos projektų finansavimo iš dalies LR biudžeto lėšomis taisyklėse remiama dalis apibrėžta nekonkrečiai – vienai projektų kategorijai gali būti skiriama iki 50 proc., kitai kategorijai – iki 30 proc. bendros projekto vertės lėšų. Finansuojamos projekto dalies dydis nenumatytas, pavyzdžiui: Lietuvos šiuolaikinės populiariosios muzikos sklaidos, Meno kūrėjų organizacijų kūrybinių programų, Lietuvos įvaizdžio formavimo programos projektų, Regionų kultūros projektų ir kt. dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų tvarkose ar taisyklėse;

3) nenumatyta, kada skelbiamas paraiškų priėmimas (28).

Pavyzdžiui, Nacionalinių muzikos ir scenos kūrinių įrašų ir natų leidybos projektų dalinio finansavimo iš valstybės

³⁰ Kultūros ministro 2006-05-31 įsakymas Nr. IV-267 „Dėl valstybės biudžeto lėšų skyrimo Lietuvos įvaizdžio formavimo programos projektų daliniam finansavimui tvarkos aprašo patvirtinimo”.

³¹ Kultūros ministro 2007-04-06 įsakymas Nr. IV-229 „Dėl paramos jauniems menininkams projektų dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto taisyklių” (aktuali redakcija 2008-01-30 Nr. IV-38).

³² Kultūros ministro 2006-11-10 įsakymas Nr. IV-615 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto asignavimų ir nacionalinio kino rėmimo programos lėšų skyrimo kino projektams taisyklių“.

biudžeto lėšų taisyklėse³³ projektų pateikimo data nenumatyta, tik nurodyta, kad paraiškos priimamos paskelbus apie tai tinklapyje.

Pastebėjimas

KM 2008 m. pabaigoje pakeitė finansavimo taisyklių kai kuriuos reikalavimus³⁴, to pasėkoje 2008 m. pabaigoje ir 2009 m. Kultūros ministras patvirtinto patobulintas dalinių programų ir projektų finansavimą reglamentuojančias tvarkas ir taisykles.

Auditoriai nustatė, kad nepaisant KM audito metu patobulintų dalinių finansavimą reglamentuojančių tvarkų ir taisyklių, kai kuriose jų vis tiek yra neatitikimų minėtiems reikalavimams, pavyzdžiui, Valstybės biudžeto lėšų skyrimo programos „Meno kūrybos plėtra ir sklaida Lietuvoje ir užsienyje“ priemonės „Vykdėti projekto „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ parengiamuosius darbus“ projektų daliniam finansavimui tvarkos apraše³⁵ nėra numatytos netinkamos finansuoti išlaidos, projekto finansuojamos dalies procentinis dydis, kriterijai; Tradicinių profesionalaus muzikos meno atlikėjų tarptautinių konkursų projektų dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų taisyklėse³⁶ nenumatyti kriterijai.

Kultūros ministro patvirtintose dalinio finansavimo taisyklėse numatyta, kad dalinį finansavimą Lietuvos įvaizdžio formavimo programos, tarptautinio kultūrinio bendradarbiavimo, muziejų apsaugos stiprinimo projektų vertinimą vykdo komisijos, kurias sudaro ne ekspertai, o Kultūros ministerijos valstybės tarnautojai. Minėtos komisijos 2008 m. atrinko 129 iš dalies finansuotinus projektus, o Kultūros ministras jų vykdymui skyrė 20,12 mln. Lt. Audito metu nustatyti atvejai, kai komisijos, sudarytos iš valstybės tarnautojų, priima sprendimus, kurie sukelia nevienareikšmę visuomenės reakciją.

Pavyzdys

KM gavusi VŠĮ „Effectus Eventus“ prašymą skyrė 1,96 mln. Lt specialaus projekto - „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ atidarymo renginio finalui, kartu su šviesų architektu Gert Hofu 2008 m. gruodžio 31 d., vykdymui. Pažymėtina, kad lėšos šiam projektui buvo skirtos skubos tvarka, o panašus projektas jau buvo pristatytas per mados ir stilingo laisvalaikio kvartalo „Vilniaus vartai“ atidarymo šventę.

Žr. pavyzdį ataskaitos 22 psl. dėl „Björk ir Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro“ projekto.

Kultūros ministerijos dalinių kultūros projektų finansavimą reglamentuojančios tvarkos ir taisyklės neužtikrina skaidraus ir objektyvaus lėšų paskirstymo, nes nenumatyti arba numatyti nekonkretūs reikalavimai finansuotinių projektų atrankos kriterijams, projekto finansuojamos dalies procentiniam dydžiui, kai kurių kultūros sričių projektai finansuojami esant skirtingiems jų ir KM vykdomų programų priemonių prioritetams, o

³³ Kultūros ministro 2008-01-25 įsakymas Nr. ĮV-31 „Dėl Nacionalinių muzikos ir scenos kūrinių įrašų ir natų leidybos projektų dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų taisyklių“.

³⁴ Kultūros ministro 2008-12-04 įsakymas Nr. ĮV-598 „Dėl kultūros ministerijos finansų kontrolės taisyklių“ pakeitimo.

³⁵ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2008-09-22 įsakymas Nr. ĮV-459 „Valstybės biudžeto lėšų programos „Meno kūrybos plėtra ir sklaida Lietuvoje ir užsienyje“ priemonės „Vykdėti projekto „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ parengiamuosius darbus“ projektų daliniam finansavimui tvarkos aprašas.

³⁶ Kultūros ministro 2009-01-16 įsakymas Nr. ĮV – 16 „Tradicionių profesionalaus muzikos meno atlikėjų tarptautinių konkursų projektų dalinio finansavimo iš valstybės biudžeto lėšų taisyklės“.

kai kurios tvarkų ir taisyklių nuostatos neatitinka ministerijos finansų kontrolės taisyklių reikalavimų.

2.1.3. Lėšų skyrimas projektams iš dalies finansuoti

KM finansų kontrolės taisyklėse³⁷ numatyta, kad priemonės vykdytojas (KM atsakingas darbuotojas) turi patikrinti, ar daliniam finansavimui gautos paraiškos atitinka priemonės finansavimo taisyklėse nustatytus kriterijus, ir paraiškas svarstymui perduoti ekspertams. Ekspertams atlikus kultūros projektų įvertinimą, galutinį sprendimą dėl jų finansavimo priima kultūros ministras.

Audito metu nustatyta atvejų, kai tarptautinių kultūrinių, muziejų veiklos, muziejų apsaugos gerinimo, kino filmų gamybos ir kt. projektų vykdymui KM skiria lėšas nesant išsamaus projekto aprašymo, nenurodant bendros projekto vertės, galimų kitų projekto dalyvių ir jų finansinio ar kitokio indėlio. Kai kuriais atvejais dalinis finansavimas skiriamas iš viso nepateikus jokio projekto.

Pavyzdys

KM skyrė 2,6 tūkst. Lt VŠĮ „Vilniaus klezmeriai“ nepateikus projekto, o tik prašymą padengti kelionės išlaidas į Izraelio šiuolaikinės muzikos festivalį „Baltosios naktys“.

KM didžiojoje dalyje tvarkų ir taisyklių nenumačius finansuojamos projekto dalies dydžio, daugeliu atvejų projektus finansuoja 100 arba beveik 100 proc., o skiriamų lėšų dalis kai kuriems finansuojamiems projektams labai skiriasi, pavyzdžiui, atskiriems kino filmų gamybos projektams skirta nuo 6,2 iki 100 proc., vaikų ir jaunimo kultūrinės edukacijos projektams nuo 13,2 iki 100 proc., etninės kultūros projektams nuo 7,1 iki 100 proc. prašomos pinigų sumos.

Minėtose KM finansų kontrolės taisyklėse nenurodyta, kaip bus kontroliuojama, ar projektas finansuojamas iš kitų šaltinių.

KM nenustačius minimalaus kitų finansinių ar kitokių šaltinių indėlio į projektų vykdymą, kai kurie projektų vykdytojai turi galimybę: neužtikrinę kitų finansavimo šaltinių, projektui gauti didžiąją dalį valstybės biudžeto lėšų; didžiąjai daliai projekto finansavimą gauti iš kelių valstybės biudžeto šaltinių; užtikrinę didžiąją projekto dalies finansavimą iš kitų šaltinių, gauna tik kelis procentus projekto vertės. Ekspertų komisijų vertinimo protokoluose ne visada pagrindžiama ar nurodoma, kodėl projektui skiriama vienokia ar kitokia lėšų suma. Auditorių nuomone, dėl šių priežasčių kultūros projektų vykdytojai nėra suinteresuoti ieškoti kitų finansavimo šaltinių, kartu sudaromos prielaidos nevienodoms konkurencinėms sąlygoms kultūros paramai gauti, o KM kai kuriems projektams skiria visą finansavimą.

³⁷ Kultūros ministro 2006-07-18 įsakymas Nr. IV-315 „Dėl Kultūros ministerijos finansų kontrolės taisyklių“.

Kaip geros praktikos pavyzdį pateikiame Klaipėdos miesto savivaldybės kultūros skyriaus iš dalies finansuojamų projektų tvarką³⁸.

Pavyzdys

Klaipėdos miesto savivaldybė kultūros projektų rėmimo iš savivaldybės biudžeto lėšų nuostatuose numačiusi nevertinti paraiškų, jeigu nenumatytas projekto papildomas finansavimas iš kitų šaltinių bei nepridėti tai liudijantys dokumentai. Biudžeto lėšos skiriamos tik tiems projektams, kurie turi ne mažiau kaip 30 proc. lėšų iš kitų finansavimo šaltinių.

Klaipėdos miesto savivaldybė su organizacija, kuriai skiriamos lėšos, sudaro sutartį. Prie sutarties organizacija prideda savivaldybės biudžeto skiriamoms lėšoms patikslintą projekto išlaidų sąmatą ir **garantinius raštus, patvirtinančius apie projektui įgyvendinti iš kitų finansavimo šaltinių gaunamas lėšas** Savivaldybė nesudaro sutarties ir neperveda biudžeto lėšų organizacijai, jeigu: **organizacija negarantuoja, kad projektui įgyvendinti gali skirti nurodytą dalį lėšų; organizacijai pateikus patikslintą projekto išlaidų sąmatą, paaiškėja, kad projekto biudžetas sumažėjo daugiau kaip 50 proc.**

Savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu sudaryta komisija atrankos būdu tikrina projekto vykdymo eigą bei įvykdymo rezultatus ir turi teisę gauti dokumentaciją, susijusią su biudžeto lėšų panaudojimu.

Projektų vykdytojai nėra suinteresuoti ieškoti kitų finansavimo šaltinių, kadangi Kultūros ministerija sudaro nevienodas konkurencines sąlygas kultūros paramai gauti: nėra nustatyti minimalūs reikalavimai dėl finansinių ar kitokių šaltinių indėlio į projektų vykdymą, kai kuriais atvejais lėšos skiriamos projektams be išsamaus jų aprašymo, nepateikiant bendros projekto vertės.

Audito metu nustatyta, kad ne visada finansuojami projektai atitinka ministerijos programų ir dalinio finansavimo tikslus. Pavyzdžiui, iš Tarptautinių kultūros ryšių plėtros programos skirtų lėšų 2007 m. pradėtas vykdyti VšĮ „Vilko valia“ projektas „1984. Išgyvenimo drama sovietiniame bunkeryje“. Projektui įgyvendinti pagal Dalinio tarptautinių kultūros programų ir projektų finansavimo tvarkos aprašą³⁹ 2007 m. skirta 40,0 tūkst. Lt, o 2008 m. – 100,0 tūkst. Lt.

Tarptautinių kultūros ryšių plėtros programos tikslai:	aktyviai dalyvauti Europos Bendrijos veikloje; plėtoti Lietuvos kultūros dialogą su pasaulio kultūromis.
Dalinio tarptautinių kultūros programų ir projektų finansavimo tikslas:	plėtoti tarptautinius kultūros mainus, skleisti ir pristatyti nacionalinę kultūrą užsienyje, prisidėti formuojant ir įtvirtinant patrauklų Lietuvos valstybės įvaizdį.
VšĮ „Vilko valia“ projekto „1984. Išgyvenimo drama sovietiniame bunkeryje“ tikslas	ekskursijos sovietiniame bunkeryje metu supažindinti visuomenę su gyvenimu sovietinės okupacijos metais.

KM finansuoto VšĮ „Vilko valia“ projekto „1984. Išgyvenimo drama sovietiniame bunkeryje“ tikslas neturi nieko bendra nei su Tarptautinių kultūros ryšių plėtros programa, nei su Dalinio tarptautinių kultūros programų ir projektų finansavimo tikslais, kuriuos jis turėtų atitikti.

³⁸ Klaipėdos miesto savivaldybės tarybos 2004-11-25 sprendimas Nr. 1-412 „Kultūros projektų rėmimo iš savivaldybės biudžeto lėšų nuostatai“ 23, 25, 26, 33 p.

³⁹ Lietuvos Respublikos kultūros ministro 2006-04-11 įsakymas Nr. ĮV-151 „Dėl paraiškų dėl dalinio finansavimo tarptautinio kultūrinio bendradarbiavimo programoms ir projektams svarstymo, vertinimo bei lėšų atrinktų programų ir projektų įgyvendinimui skyrimo tvarkos aprašo patvirtinimo“

Audito metu nustatyta atvejų, kad KM skiria lėšų neatsižvelgdama į ekspertų komisijos nuomonę ir neužtikrindama projektų finansavimo bei vykdymo tęstinumo. Taip sudaromos prielaidos valstybės biudžeto lėšas naudoti neefektyviai ir nerezultatyviai, kartu sudarant nelygias konkurencines sąlygas gauti dalinį projektų finansavimą.

Pavyzdys

KM 2006 m. balandžio mėn. paskelbė istorinio kino filmo sukūrimo ir pagaminimo konkursą. Projektų vertinimo komisija atrinko du projektus: UAB „Lietuvos kino studija“ projektą „Margiris“, kurio bendra vertė yra 11 121,6 tūkst. Lt, prašoma suma iš KM – 6 374,9 tūkst. Lt ir VŠĮ „Studija 2“ projektą „Žalgiris – Geležies diena“, kurio bendra vertė yra 17 050,0 tūkst. Lt, o prašoma KM finansuoti suma – 12 500,0 tūkst. Lt. Kino taryba prie KM konkurso nugalėtoju paskelbė UAB „Lietuvos kino studija“ projektą „Margiris“. Tačiau ministerija skyrė 500,0 tūkst. Lt iš dalies finansuoti projektą „Žalgiris – Geležies diena“, nors nėra užtikrintas šio projekto galutinis finansavimas (nėra aišku kiek iš viso lėšų bus skirta iš valstybės biudžeto ir koks bus rėmėjų indėlis), taip pat projekto vertė dvigubai didesnė už konkursą laimėjusį projektą „Margiris“.

Kino taryba nutarė (Kino tarybos 2007-06-21 protokolas Nr. 17) neskirti finansavimo VŠĮ „Studija2“ projektui „Sibiro Madona“ 500 tūkst. Lt dėl šių priežasčių: esant žemiems „Sibiro Madonos“ reitingams, neišvystytai filmo idėjai, nepatenkinamam ir silpnam filmo istorine Lietuvos tremties tematika scenarijui bei miglotam filmo sumanymui, nesant aiškaus prodiuserių plano ar idėjos, kaip projektą pataisyti bei toliau vystyti ar finansuoti. Tokiu būdu Kino taryba nutarė neprisiimti atsakomybės už projekto „Sibiro Madona“ finansavimą ir sprendimo teisę perduoti kultūros ministru. Tarybos nuomone, toks projektas ateityje galėtų pretenduoti į dalinį gamybos išlaidų kompensavimą.

Atsižvelgiant į LR Seimo 2006-12-07 plenarinio posėdžio protokolinių sprendimų finansuoti vaidybinio filmo „Sibiro Madona“ filmavimo darbus, Kultūros ministras 2007-12-14 įsakymu Nr. ĮV-719 „Dėl 2007 m. Lietuvos Respublikos valstybės biudžeto lėšų skyrimo vaidybinio pilno metražo filmo gamybos projektui“ projektui „Sibiro Madona“ skyrė 500 tūkst. Lt. Tokiu būdu finansavimas projektui skirtas nesant Kino tarybos pritarimui.

Be to, KM skiria lėšų projektams, kurių vertė, lyginant su pradine projekto sąmata, padidėja kelis kartus.

Pavyzdys

KM projektui „Björk ir Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro“, kurį pateikė VŠĮ „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“, 2007 m. numatė skirti 385,0 tūkst. Lt. Pradžioje 2008-ųjų metų VŠĮ „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ pateikė paraišką KM dėl lėšų skyrimo šiam projektui įgyvendinti, tačiau projektui prašoma suma išaugo iki 800,0 tūkst. Lt, t.y. padidėjo net 2 kartus, nors projekto sąmatoje nebeliko kai kurių anksčiau numatytų dalyvių, t.y. Lietuvos valstybinio simfoninio orkestro. Tarptautinių kultūrinio bendradarbiavimo programų ir projektų vertinimo komisija projektui „Björk ir Lietuvos atlikėjų koncertas“ pritarė ir ministro įsakymu skyrė 800,0 tūkst. Lt.

Šiuolaikinio meno centras 2008-03-31 pateikė prašymą finansuoti projekto „Bendras kodas: 4 kontinentai, 10 bienalių, 20 menininkų“ parengiamųjų darbų etapo 2008 m. vykdymą – 300,0 tūkst. Lt. Vėliau 2008-06-12 pateikė prašymą skirti 150,0 tūkst. Lt daugiau. KM komisija šiam projektui pritarė ir ministro įsakymu skyrė 450,0 tūkst. Lt.

KM atskiriems projektams nepagrįstai skiria gerokai didesnę, nei numatyta pradinę, lėšų sumą kitiems projektams įgyvendinti, arba skiria tik dalį prašomų lėšų, nenurodydama priežasčių.

Pavyzdys

Vilniaus dailės akademijos projektas „Dalyvavimas tarptautinėje scenografijos ir teatro architektūros kvadrilateralėje Prahėje (Čekija) 06 14-29 dienomis“ pateikė paraišką skirti 49,6 tūkst. Lt, tačiau ministerija skyrė tik 30,0 tūkst. Lt (2007-03-15 sutartis Nr. T/07/30); Vilniaus teatras „Lėlė“ projekto „Vilniaus teatro „Lėlė“ dalyvavimas tarptautiniuose lėlių ir vaikų teatro festivaliuose 2007 m.“ pateikė paraišką skirti 57,0 tūkst. Lt, tačiau ministerija skyrė tik 30,0 tūkst. Lt (2007-01-26 sutartis Nr. T/07/19).

Kultūros ministerijos kultūros politikos efektyvus įgyvendinimas tiesiogiai priklauso ir nuo KM lėšų skirstymo, kuris efektyvumo, ekonomiškumo ir rezultatyvumo požiūriais kai kuriais atvejais yra ydingas, nes:

- finansuojami projektai neatitinka dalinio finansavimo taisyklėse numatytų tikslų;
- lėšos skiriamos pagal patikslintas projektų sąmatas, kurias tikslinant projekto vykdytojas nurodo ženkliai didesnę negu pirminėje sąmatoje, projekto vertę;
- ne visada užtikrinamas pradėtų projektų tęstinumo finansavimas;
- lėšos ministro įsakymu skiriamos neatsižvelgiant į ekspertų komisijos ar tarybų nuomonę vertinant projektus;
- projektams skiriant gerokai mažesnę lėšų sumą, negu prašoma, kai projektų vykdytojai neturi kitų užtikrintų finansavimo šaltinių, yra rizika, kad projektai nebus įgyvendinti kokybiškai ar nebus pasiekti jų tikslai.

2.1.4. Atsiskaitymas už projektų įvykdymą

Už projektų įvykdymą atsiskaitoma pagal kultūros ministro patvirtintą ataskaitos formą, kurioje turi būti pateikiama finansinė informacija, aprašomi projekto vykdymo veiklos rezultatai ir poveikis. Projektų vykdytojų ataskaitose dažnai nėra nurodomi kiti projekto finansavimo šaltiniai, neaprašomi projektų vykdymo veiklos rezultatai, įvykdyto projekto poveikis kultūrai ir kt. KM priemonių vykdytojai didžiausią dėmesį skiria finansinių ataskaitų kontrolei, tačiau nepakankamai kontroliuoja ir vertina įvykdytų projektų veiklos rezultatus.

Pastebėjimas

Audito metu Kultūros ministras papildė Kultūros ministerijos finansų kontrolės taisykles⁴⁰ ir numatė reikalavimą projektų vykdytojams nurodyti kitus finansavimo šaltinius.

Ekspertų komisijų bendrosiose funkcijose taip pat numatyta svarstyti ir įvertinti programų ir projektų, kurie buvo finansuojami iš valstybės biudžeto lėšų, ataskaitas⁴¹, tačiau tokio vertinimo ekspertų komisijos neatlieka.

Pastebėjimas

LKMT siūlo, kad ekspertų komisijos turėtų ne tik skirstyti stipendijas, bet ir atidžiau vertinti menininkų ataskaitas, teikti savo išvadas LKMT. KM skyriai turėtų kaupti tokių vertinimų duomenis ir pateikti juos kartu su būsimumis to paties menininko paraiškoms⁴².

Audito metu nustatyta, kad projektų dalyvių ataskaitos KM 2007 m. dažnai buvo pateikiamos pavėluotai, su trūkumais arba iš viso nepateikiamos. Atsižvelgiant į tai, kad

⁴⁰ Kultūros ministro 2008-12-04 įsakymas Nr. IV-598 "Dėl Kultūros ministerijos finansų kontrolės taisyklių" pakeitimo.

⁴¹ Kultūros ministro 2004-05-21 įsakymas Nr. IV-121 „Dėl Kultūros ministerijos ekspertų komisijų nuostatų“ 7.4. p.

⁴² Lietuvos kultūros ir meno tarybos 2007-2008 m. pirmininko ataskaita.

atsiskaitydami už projektų įgyvendinimą, jų vykdytojai nenurodo bendros projektų vertės ir kitų finansavimo šaltinių, o ministerija nereikalauja pateikti tokių dokumentų, audito metu negavome užtikrinimo, kad visus daliniam finansavimui teiktus projektus KM finansavo tik iš dalies.

Pažymėtina, kad KM kai kuriais atvejais finansuoja komercinio pobūdžio projektus („Björk koncertas Vilniuje“, „Be2gether“, „1984. Išgyvenimo drama sovietiniame bunkeryje“), kurių daugelis paprastai finansuojami privačiomis lėšomis ir vykdomi siekiant gauti pelną. Įgyvendindami tokius projektus, vykdytojai gauna papildomų pajamų iš parduotų bilietų (bilieto kaina į Björk koncertą kainavo nuo 113 Lt iki 183 Lt; „Be2gether“ koncertą – nuo 80 Lt iki 190 Lt, ekskursija į „sovietinį bunkerį“ kainuoja nuo 45 iki 120 Lt), tačiau KM nereikalauja, kad projektų vykdytojai nurodytų ir pagrįstų kitus projekto įgyvendinimo lėšų šaltinius.

Auditoriai pažymi, kad KM negavus minėtos informacijos, nėra galimybės įvertinti, kokią naudą iš tokių projektų gauna jų vykdytojai. Taip pat nėra galimybės įsitikinti, kad tokių projektų vykdytojai, kurių didžioji dalis yra VŠĮ, neveikia privačių interesų tenkinimo, įskaitant ir pelno siekimą, tikslais⁴³ (KM 2008 m. iš dalies finansavo 550 VŠĮ teiktų kultūros projektų⁴⁴, kuriems skirta 21,8 mln. Lt). Atsižvelgiant į tai, kad nustatytos ir kitos, su VŠĮ veikla dalinai finansuojant kultūros projektus, susijusios problemos, jas ataskaitos 29-31 psl. nagrinėjame plačiau.

Kultūros ministerija ne visada užtikrina ir kontroliuoja, kad projektų vykdytojai pateiktų projekto veiklos rezultatus, nurodytų ir pagrįstų visus projekto finansavimo šaltinius, nepakankamai įvertina įvykdytų projektų kokybę, jų indėlį į visuomeninę kultūrą, pasiektų rezultatų reikšmingumą, jų įtaką kultūros politikos tikslų įgyvendinimui, ir ar VŠĮ negauna pajamų, kurios viršija projekto savikainą.

2.2. Tarybų ir komisijų prie Kultūros ministerijos veikla

Nuo šalyje vyraujančio kultūros finansavimo modelio priklauso ar valstybė visiškai ar iš dalies kontroliuoja kultūros politikos įgyvendinimą. Valstybė taip pat gali suteikti įgaliojimus kitoms, jos žinioje esančioms institucijoms, deleguojant joms dalį funkcijų (pavyzdžiui, kultūros projektų finansavimą, įvairių tyrimų inicijavimą ir atlikimą).

Kai kuriose Europos šalyse kultūros politikos įgyvendinimas ir finansavimas vykdomas pagal taip vadinamą „rankos atstumo“ principą.

⁴³ CK 2.34 str. nustato, jog viešųjų juridinių asmenų (valstybės ar savivaldybės, jų institucijų arba kitų asmenų, nesiekiančių naudoti sau, įsteigti juridiniai asmenys) tikslas – tenkinti viešuosius interesus (valstybės ir savivaldybės įmonės, valstybės ir savivaldybės įstaigos, viešosios įstaigos, religinės bendruomenės ir t. t.). Civilinė teisė juos atskiria nuo privačių juridinių asmenų, kurie steigiami privačių interesų tenkinimo tikslais.

⁴⁴ VŠĮ projektai tiesiogiai finansuoti per Kultūros ministeriją.

Pastebėjimas

Rankos atstumo principas – tai sistema, kai valstybė finansuoja atskirų jos politikos sričių plėtrą, nesikišdama į plėtros turinį, patikėdama jį tos srities ekspertams. Kultūros politikoje tai reiškia, kad siekiant saviraiškos laisvės mene ir kultūroje, lėšos menams ir kultūrai skirstomos be jokio politikų kišimosi. Nei politikai, nei kultūros ministras nėra susiję su konkrečių stipendijų ar lėšų projektams skyrimu⁴⁵.

Igyvendinant šį principą, Europoje, prie Kultūros ministerijų steigiamos įvairios agentūros, fondai, tarybos, t.y. pagrindiniai arba patariamieji Kultūros ministerijos organai kultūros politikai įgyvendinti ir kultūros paramai skirstyti.

Pavyzdys

Norvegijos, Švedijos, Danijos, o ypač aiškiai Nyderlandų ir Anglijos tarybos veikla atribota nuo Kultūros ministerijos. Pastaroji Tarybai deleguoja tik keletą narių ir finansavimą, tačiau neturi teisės kištis ir nėra atsakinga nei už projektus, nei už jų finansavimą. Už tai atsako Taryba – Parlamentui, Vyriausybei ir visuomenei. Taigi, Anglijos kultūros rėmimo modelyje veikia „rankos atstumo“ principas. Anglijos menų taryba atlieka ir patariamąją, informatyviają funkcijas, taip pat komisijos pavestus tyrimus, užmezga menui naudingus ryšius. Švedijos Nacionalinė kultūros reikalų taryba atlieka ir tiriamąjį darbą, t.y. gali imtis išnagrinėti vieną ar kitą kultūros sferą, iškelti kultūros politikos klausimus ir t.t.⁴⁶

Lietuvoje „rankos atstumo“ principas vykdant kultūros finansavimą nėra įgyvendinamas. Pažymėtina, kad Vyriausybės 2006-2008 m. programos priemonių plane, finansuojant kultūrą, buvo numatyta įgyvendinti „rankos atstumo“ principą įsteigiant Nacionalinę kultūros tarybą prie Kultūros ministerijos 2008 m. I ketv., kurios pagrindinė funkcija būtų skirstyti biudžeto lėšas ir vertinti šių lėšų panaudojimo veiksmingumą.

Nors Nacionalinė kultūros taryba Lietuvoje nebuvo įsteigta, o minėtas valdymo principas neįgyvendinamas, tam tikros funkcijos formuojant ir įgyvendinant kultūros politiką suteiktos įvairių kultūros sričių ekspertams. Tuo tikslu prie KM 2008 m. veikė 9 tarybos ir 21 ekspertų komisija (2 lentelė).

2 lentelė. Tarybos ir ekspertų komisijos prie Kultūros ministerijos 2008 m. padėjusios įgyvendinti valstybės kultūros politiką

⁴⁵ Lietuvos kultūros ir meno tarybos posėdžio protokolas (2008-10-8 Nr. 7-EK-13).

⁴⁶ www.lfc.lt (Aktualu. Lietuvos kultūros politika ES šalių tendencijų kontekste. V. Jauniškis.)

10. Regionų kultūros projektų rėmimo komisija
11. Vaikų ir jaunimo kultūrinės edukacijos komisija
12. Skaitymo skatinimo komisija
13. Lietuvoje rengiamų profesionalaus muzikos meno atlikėjų tarptautinių konkursų vertinimo komisija
14. Kultūros vertybių restauratorių atestavimo komisija
15. Kultūros vertybių restauratorių atestavimo komisija
16. Jaunojo menininko premijų komisija
17. Filmų indeksavimo komisija
18. Knygos meno komisija
19. Nevyriausybių organizacijų komisija
20. Profesionalaus teatro meno komisija
21. Paramos jauniems menininkams komisija

Šaltinis – Kultūros ministerijos duomenys

Audito metu, nagrinėdami minėtų subjektų (tarybų ir ekspertų komisijų) veiklą, nustatėme esamos sistemos valdymo subjektų veiklos problemas.

Nepakankamas tarybų ir komisijų prie KM veiklos rezultatyvumas

Tarybos įsteigtos kaip kolegialios, patariamojo balso teisę turinčios, visuomeniniais pagrindais veikiančios institucijos prie KM, kurioms pavesta atlikti eksperto ir konsultanto funkcijas, kai sprendžiami, analizuojami įvairių kultūros sričių politikos formavimo ir įgyvendinimo klausimai.

Ekspertų komisijos yra kolegialios, turinčios patariamojo balso teisę ir vykdančios atskirų literatūros, meno, kultūros bei kultūros paveldo sričių eksperto ir konsultanto funkcijas, sprendžiant esminius tos srities klausimus.

Audito metu nustatėme, kad tarybose ir ekspertų komisijose prie KM iš viso yra 201 narys, kurių darbas apmokamas pagal Kultūros ministro patvirtintą tvarką⁴⁷. Už jų paslaugas 2008 m. sumokėta 171,3 tūkst. Lt.

Palyginus visų prie KM veikiančių tarybų funkcijas, vienintelės Lietuvos kultūros ir meno tarybos (LKMT) uždaviniai ir funkcijos apima visos kultūros politikos formavimo ir jos įgyvendinimo klausimus, todėl nuo jos veiklos, auditorių nuomone, priklauso ne tik bendros valstybinės kultūros politikos formavimas, bet atskirų sričių tarybų ir ekspertų komisijų, kurios ministerijai padeda tik tam tikrose srityse veiklos efektyvumas. Dėl šios priežasties LKMT veiklą nagrinėjome plačiau.

LKMT yra pagrindinė patariamoji KM institucija visais kultūros ir meno strateginiais, kultūros plėtros, finansavimo ir kitais klausimais, tačiau 2007-2008 m. ji nevykdė daugelio priskirtų funkcijų: nenagrinėjo kultūros ir meno plėtros strateginių planų, neteikė dėl jų išvadų Kultūros

⁴⁷ Kultūros ministro 2004-06-30 įsakymas Nr. IV-167 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ekspertų komisijų, komitetų, tarybų narių, kitų ekspertų teikiamų nematerialaus pobūdžio (intelektinių) paslaugų apmokėjimo taisyklių patvirtinimo“.

ministerijai, nesiūlė KM prioritetinių kultūros finansavimo kryptių, o daugiausiai dėmesio skyrė stipendijų bei premijų skyrimo kultūrai ar menui nusipelnusiems asmenims klausimams nagrinėti, tvirtino ir keitė įvairių komisijų sudėtis.

Taip pat svarbu, kad LKMT, turėdama teisę ir pareigą palaikyti ir plėtoti ryšius su Lietuvos ir užsienio nevyriausybinėmis organizacijomis⁴⁸, šios funkcijos taip pat neįgyvendino. LKMT nesvarstė ir galimų kultūros ir meno papildomų finansavimo šaltinių, įvairių jų rėmimo formų skatinimo ir palankios valstybės mokesčių politikos meninei ir kūrybinei veiklai taikymo, nors šie klausimai, auditorių nuomone, turėtų būti vieni iš svarbiausių⁴⁹.

Pavyzdys

Anglijos Menų tarybai yra pavesta skatinti meną visuomenėje ir atskleisti Anglijos kultūros turtingumą ir įvairumą, todėl Menų taryba stengiasi užmegzti abipusiai naudingą bendradarbiavimą su įvairių rūšių verslu, kuris paremtų projektus finansiškai arba natūra. Toks bendradarbiavimas padeda įgyvendinti Anglijos Menų tarybos specifinių tikslų vystymą ir įgyvendinimą. Bendradarbiaujant su verslu vadovaujama Verslo partnerystės strategija, kuri padeda įvertinti verslo partnerių naudingumą/tinkamumą kampanijoms ar projektams ir atvirksčiai. Minėta strategija apima įvairių verslo pagalbą, įskaitant filantropiją, pinigus ir natūrą (apima įrangą ir ekspertų pagalbą). Bendradarbiavimas su verslu stipriai prisideda prie naujų ar jau vykdomų Anglijos Menų tarybos kampanijų ar projektų. Galimi verslo partneriai pasirenkami atsižvelgiant į tai, kokią pridedamąją vertę jie suteiks tam tikram projektui/kampanijai ir kt.

LKMT (2008 m. gruodžio mėn.) kultūros ministrui pateikė metinę 2007-2008 m. veiklos ataskaitą, kurioje savikritiškai analizuoja savo veiklą (t.y. ką savo veikloje taryba turėtų tobulinti, kurioms tarybos funkcijoms skirti daugiau dėmesio).

Pavyzdys

LKMT nurodo, kad per mažai dėmesio skyrė strateginiams kultūros klausimams, kad turėtų aktyviau dalyvauti rengiant Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių planą ir KM biudžeto projektą. LKMT nuomone, lėšų kultūros projektams skirstymo mechanizmą ir kokybę reikia nuolatos tobulinti, nes šis procesas dar nėra griežtai reglamentuotas.

Pastebėjimas

Europos Tarybos eksperto siūlymu, reikia įgyvendinti kultūros valdymo ir finansavimo principą „rankos atstumo“ principu ir suteikti Kultūros ir meno tarybai savarankiško juridinio asmens statusą, veikiančio pagal „Meno tarybų“ analogiją įvairiose Europos valstybėse.

Auditoriai pažymi ir tai, kad į LKMT funkcijas yra panašios ir kai kurios bendrosios ekspertų komisijų funkcijos.

⁴⁸ Kultūros ministro įsakymas 2001-01-11 Nr. 7 „Dėl Lietuvos kultūros ir meno tarybos nuostatų patvirtinimo“ 5.3 p.

⁴⁹ Tokia LKMT veikla iš esmės atitiktų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 14 d. nutarimu Nr. 542 patvirtintu Lietuvos kultūros politikos nuostatų 14.3, 14.4 p. nuostatas, kuriose numatyta, kad reglamentuojant paramą menininkams, kūrybinę veiklą ir meno kūrėjų organizacijų sistemą taikyti meno kūrybos produktams, jų sklaidai ir kūrybos sąlygoms palankią valstybės mokesčių politiką; sukurti kultūros ir meno papildomo finansavimo šaltinius, skatinti įvairias jų rėmimo formas.

Lietuvos kultūros ir meno tarybos uždaviniai ir funkcijos ⁵⁰ :	Ekspertų komisijų bendrosios funkcijos ⁵¹ :
<ul style="list-style-type: none"> ▪ analizuoti ir vertinti kultūros ir meno procesus, aktualiausias kultūros politikos problemas; ▪ nagrinėti kultūros ir meno plėtros strateginius planus ir teikti dėl jų išvadas Kultūros ministerijai; ▪ nagrinėti kultūros ir meno programas bei projektus, teikti pasiūlymus ir išvadas Kultūros ministerijai dėl jų finansavimo; ▪ nagrinėti klausimus dėl kultūros sričių reglamentuojančių ar turinčių įtaką kultūros procesams įstatymų bei kitų teisės aktų poreikio ir galiojančių teisės aktų tobulinimo; ▪ siūlyti Kultūros ministerijai prioritetines kultūros finansavimo kryptis; ▪ nagrinėti stipendijų bei premijų skyrimo kultūrai ar menui nusipelnusiems asmenims klausimus; ▪ teikti pasiūlymus dėl nacionalinių kultūros ir meno premijų komiteto sudarymo bei Kultūros ministerijos ekspertų komisijų sudėties. 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ teikia pasiūlymus bei išvadas dėl kultūros politikos formavimo ir įgyvendinimo; ▪ teikia išvadas dėl įstatymų ir kitų teisės aktų projektų; ▪ svarsto literatūros, meno bei kultūros programas ir projektus, teikia pasiūlymus ir išvadas dėl jų finansavimo iš valstybės biudžeto; ▪ svarsto ir įvertina programų ir projektų, kurie buvo finansuojami iš valstybės biudžeto lėšų, ataskaitas; ▪ teikia išvadas dėl valstybės stipendijų meno ir kultūros kūrėjams skyrimo ir nutraukimo; ▪ svarsto valstybės stipendininkų ataskaitas ir teikia išvadas apie stipendininkų kūrybinės veiklos rezultatus; ▪ teikia išvadas ir pasiūlymus dėl kandidatų Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Kultūros ministerijos ir kitų institucijų įsteigtoms premijoms gauti.

Iš dalies finansuojami projektai vertinami įvairių sričių ekspertų komisijų, todėl, auditorių nuomone, būtent jie yra pagrindinis projektų vertinimo ir atrankos šaltinis. Be reikiamų profesinių žinių ir moralinių savybių, ekspertas turi nusimanyti ir apie ekonominius dalykus, nes vertindamas projektą turi atsižvelgti į jo finansinį pagrįstumą. Pavyzdžiui, Latvijos Kultūros kapitalo fonde veikia patariamoji institucija – vadinamoji ekspertų taryba, sudaryta iš finansų specialistų, kurie, esant reikalui, įvertina pateiktus projektus ir pateikia išvadas šakinei tarybai ar Fondo tarybai⁵². Lietuvoje tokia praktika netaikoma.

LKMT nuomone, reikėtų pasvarstyti, ar visų ekspertų komisijų kompetencija atitinka jiems keliamas užduotis. Kai kurioms jų tenka per plati sritis. Pavyzdžiui, Literatūros ir leidybos ekspertų komisijoje per maža rašytojų, ji gali kvalifikuotai skirstyti lėšas leidybai, bet kai svarstomos kūrybinės stipendijos rašytojams, daugelio jos narių kompetencijos nebepakanka⁵³.

Nepakankamas tarybų ir komisijų prie KM veiklos viešumas

Atkreiptinas dėmesys, kad LKMT įpareigota kasmet informuoti visuomenę apie savo veiklą⁵⁴, tačiau paskutiniaisiais metais savo veiklos rezultatų visuomenei nepateikė⁵⁵.

Ekspertų komisijos ir tarybos prie KM taip pat ne rečiau kaip kartą per metus privalo atsiskaityti kultūros ministrui⁵⁶, tačiau nėra reikalavimo šias ataskaitas skelbti viešai. Todėl visuomenė neinformuojama apie komisijų ir tarybų darbą, problemas, su kuriomis susiduria ekspertai atlikdami savo funkcijas ir jų pasiūlymus.

⁵⁰ Kultūros ministro 2001-01-11 įsakymas Nr. 7 „Dėl Lietuvos kultūros ir meno tarybos nuostatų patvirtinimo“ 4 p.

⁵¹ Kultūros ministro 2004-05-21 įsakymas Nr. IV-121 „Dėl Kultūros ministerijos ekspertų komisijų nuostatų“ 7 p.

⁵² Atviros Lietuvos fondas „Kultūros rėmimo fondai Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje“ lyginamoji apžvalga (2001 m. gruodis).

⁵³ Lietuvos kultūros ir meno tarybos (2007-07-19–2008-12-18) pirmininko metinė ataskaita.

⁵⁴ Kultūros ministro 2001-01-11 įsakymas Nr. 7 „Dėl Lietuvos kultūros ir meno tarybos nuostatų patvirtinimo“ 6 p.

⁵⁵ 2008 m. gruodžio 17 d. duomenys.

⁵⁶ LR kultūros ministro įsakymas 2004-05-21 Nr. IV-121 „Dėl kultūros ministerijos ekspertų komisijų nuostatų“ 6 p.

Lietuvoje „rankos atstumo“ principas vykdant kultūros finansavimą nėra įgyvendinamas. Lietuvos kultūros ir meno tarybos veikla nepakankamai efektyvi ir rezultatyvi, kadangi minėta institucija nevykdo visų jai priskirtų funkcijų padedant Kultūros ministerijai formuoti ir įgyvendinti kultūros politiką, o valstybės biudžeto lėšos Lietuvos kultūros ir meno tarybos darbui apmokėti panaudojamos nerezultatyviai.

Kultūros ministerija nepakankamai pasinaudoja kitų institucijų ir šalių patirtimi, taip pat Europos Tarybos rekomendacijomis, įgyvendinant efektyvią kultūros politiką, stiprinant Kultūros ir meno tarybos reikšmę, bendradarbiaujant su privačiu sektoriumi, pritaukiant papildomą finansavimą ir įtraukiant didesnę visuomenės dalį į kultūrinį gyvenimą.

Lietuvos kultūros ir meno tarybos, kitų tarybų ir ekspertų komisijų prie Kultūros ministerijos veikla nėra pakankamai vieša, todėl visuomenė neturi galimybės įvertinti minėtų institucijų veiklos ir indėlio padedant formuoti bendrąją valstybės kultūros politiką.

2.3. Kiti subjektai ir jų veikla

Biudžetinės įstaigos. Audito metu nustatyta, kad iš dalies finansuojamų kultūros projektų konkursuose sudaromos sąlygos dalyvauti ir kultūros srityje veikiančioms, KM, apskričių ir savivaldybių įsteigtoms, biudžetinėms kultūros įstaigoms (nacionaliniams, valstybiniais teatrams, bibliotekoms, muziejams ir kt). Tokiu būdu, biudžetinės įstaigos, be finansavimo iš anksto numatytai veiklai vykdyti, gauna ir papildomas valstybės biudžeto lėšas atskirų kultūros projektų vykdymui.

Pavyzdys

KM, administruodama kultūros paramą, skirtą daliniam kultūros projektų finansavimui, per KRF panaudojo 322,5 tūkst. Lt savo pavaldžių įstaigų teiktiems projektams finansuoti.

Lietuvos dailės muziejus (KM valdymo srities įstaiga) 2008 m. veiklai vykdyti iš valstybės biudžeto tiesiogiai gavo 44,8 mln. Lt. Vykdam Kultūros ministerijos 2008-2010 m. strateginio veiklos plano priemones Lietuvos dailės muziejus tarptautinei dailės parodai „Gamtos ilgesys“ gavo dar 223,0 tūkst. Lt, parodai „Spalvų ir garsų dialogas“ 90,5 tūkst. Lt ir t.t.

Apskritys (6) ir savivaldybės (43) sudaro sąlygas dalinai finansuodamos kultūros projektus dalyvauti ir gauti lėšas biudžetinėms pavaldžioms ir kitoms jų valdymo srities įstaigoms.

Viena iš apskričių, organizuodama kultūros programų įgyvendinimą, valstybės biudžeto lėšas skiria tik tiems subjektams, kurie yra administracijos pavaldžios įstaigos ir konkursų dėl dalinio finansavimo neskelbia.

Auditorių nuomone, biudžetinėms įstaigoms sudarant sąlygas gauti papildomą finansavimą iš dalies finansuojamiems projektams remti, privačių subjektų konkurencija su biudžetinėmis įstaigomis dėl šių lėšų yra nelygiavertė (biudžetinių įstaigų išlaikymas yra užtikrinamas valstybės

biudžeto lėšomis (darbo užmokestis, patalpos, inventorius ir kt.)). Taigi dalis minėtų lėšų nepasiekia privačiame sektoriuje veikiančių meno organizacijų ir pavienių menininkų ir tampa neaiškios valstybės nuostatos dėl privačiame sektoriuje veikiančių meno organizacijų ir pavienių menininkų veiklos skatinimo. Pažymime, kad būtent nevyriausybinų kultūros organizacijų plėtojimas leidžia formuoti visuomenės poreikius atitinkančią valstybės kultūros politiką⁵⁷.

Pavyzdys

KM dalinai finansuodama projektus ir programas pagal 2008-2010 m. strateginio veiklos plano priemones, kurių daugelio rezultato vertinimo kriterijumi yra numatytas įgyvendintų projektų skaičius, nedetalizuojant jo pagal projektų vykdytojų statusą.

Šalies mastu nėra aiškios politikos dėl savivaldybių, valstybės institucijų ir jų įstaigų dalyvavimo dalinai finansuojamų programų ir projektų konkursuose, todėl privataus sektoriaus subjektams sudaromos nelygios konkurencinės sąlygos dalyvauti kultūros rinkoje ir formuoti Vyriausybės strategijos nuostatas atitinkančią kultūros politiką.

Viešosios įstaigos. KM, siekdama kultūros politikos tikslų, steigia (arba yra viena iš steigėjų) viešąsias įstaigas, pavyzdžiui, VšĮ „Lietuvos institutas“, VšĮ „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ ir paveda joms tam tikras funkcijas.

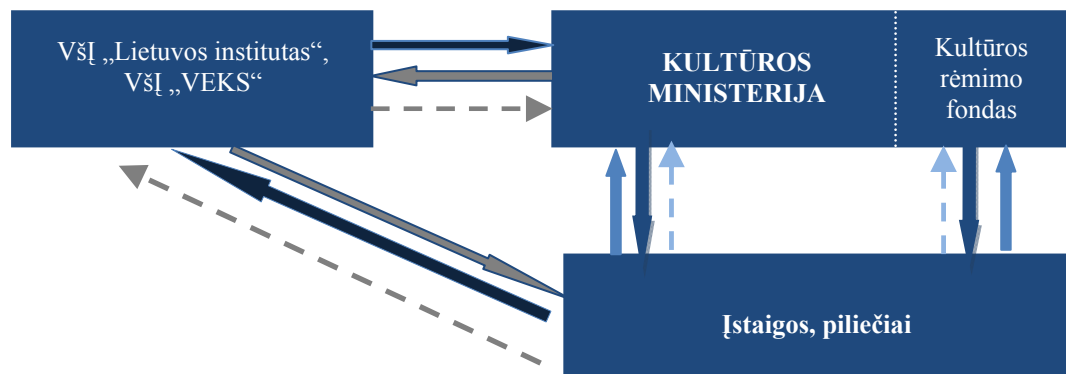
Pavyzdys

VšĮ „Lietuvos institutas“ pavesta propaguoti Lietuvos valstybės kultūrą, meną, mokslą ir švietimą užsienio valstybėse, formuoti patrauklų Lietuvos įvaizdį.
 VšĮ „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ pavesta įgyvendinti programą "Vilnius - Europos kultūros sostinė 2009".

Audito metu nustatyta ydinga praktika, kai KM ir viešosios įstaigos organizuoja iš dalies finansuojamų projektų konkursus tam pačiam tikslui siekti. Taip sudaromos galimybės projektų vykdytojams dėl dalinio projektų finansavimo kreiptis į kelis subjektus ir tiems patiems kultūros projektams gauti finansavimą iš kelių šaltinių (4 pav.).

⁵⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003-09-11 nutarimas Nr. 1160 „Dėl Nacionalinės darnaus vystymosi strategijos patvirtinimo ir įgyvendinimo“, 93 p.

4 pav. Kultūros ministerijos ir viešųjų įstaigų veikla finansuojant kultūros projektus

- Teikiamos paraiškos KM ir KRF
- Gaunamas finansavimas iš KM ir KRF
- Teikiama ataskaita KM ir KRF
- Teikiamos paraiškos VŠĮ
- Finansavimas iš KM per VŠĮ
- Teikiama ataskaita VŠĮ ir KM

Šaltinis – Valstybės kontrolė

Pavyzdys

VŠĮ „Kultfliuks“ 2008 m. vykdė projektą „Tarptautinės dizaino dirbtuvės Neries upei ir jos krantinei“, kuriam finansavimas skirtas iš KM – 40,0 tūkst. Lt. Šis projektas buvo vykdomas ir „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ programos rėmuose, kuriam per VŠĮ „Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009“ skirta 117,16 tūkst. Lt.

Auditoriai pažymi, kad VŠĮ, organizuodamos tokius konkursus, inicijuoja projektų vykdytojų atranką ir teikia paraiškas KM, kuri skiria lėšų VŠĮ šiems projektams įgyvendinti. Taigi VŠĮ atlieka tarpininko funkciją.

Auditorių nuomone, KM įsteigus VŠĮ ir pavedus jai funkcijas, pati neturėtų iš dalies finansuoti kultūros projektų pagal tuos pačius tikslus.

Atkreiptinas dėmesys, kad kai kurios pačios dalyvauja KM organizuojamuose konkursuose daliniam kultūros projektų finansavimui gauti, nors tokioms įstaigoms išlaikyti ir taip skiriama lėšų.

Pavyzdys

Valstybės kontrolė atliko veiklos auditą „Lietuvos įvaizdžio formavimas“, kurio metu nustatė, kad 2007 m. ir 2008 m. pirmąjį ketvirtį Kultūros ministerija skelbė aštuonis Lietuvos įvaizdžio formavimo programos projektų konkursus, kurių laimėtojams skyrė 1372,7 tūkst. Lt. Penkis iš aštuonių konkursų laimėjo VŠĮ „Lietuvos institutas“, kuriam atiteko 1243,5 tūkst. Lt (91 proc.) minėtų lėšų. Galima teigti, kad Kultūros ministerija faktiškai finansuoja viešosios įstaigos veiklą, nors 2008 m. sausio mėn. Vyriausybė svarstė viešųjų įstaigų veiklos klausimą ir pabrėžė, kad VŠĮ „Lietuvos institutas“ privalo dalyvauti viešųjų pirkimų konkurse kartu su kitais ūkio subjektais.

Svarbu ir tai, kad KM, kaip VŠĮ steigėja, suteikdama šioms įstaigoms iš dalies finansuojamų projektų konkursų organizavimo, viso proceso administravimo ir kitas funkcijas, neužtikrina pakankamo VŠĮ įstaigų veiklos viešumo.

Audito metu nustatyta, kad VŠĮ Lietuvos institutas veikla nėra pakankamai vieša, neskelbiamos veiklos ataskaitos, neaiškus jos efektyvumas padedant įgyvendinti Lietuvos kultūros politiką. Įstaigos internetiniame puslapyje nėra informacijos apie kiekvieno įstaigos dalininko valstybės biudžeto lėšų skyrimą, kaip ir kam panaudojami pinigai, koks planuojamas kitų metų biudžetas, kokie strateginiai instituto tikslai, vykdomi projektai ir t.t.

Pavyzdys

Švedijos instituto (įstaiga Švedijoje atliekanti panašias funkcijas, kaip ir VŠĮ „Lietuvos institutas“ Lietuvoje) internetiniame tinklapyje⁵⁸ aiškiai išdėstomas institucijos finansavimas bei jo paskirstymas, ateinančių metų biudžetas, strateginiai tikslai, pateikiami metų veiklos rezultatai ir t.t.

KM, kaip VŠĮ dalininkas turi teisę susipažinti su viešosios įstaigos dokumentais ir gauti viešosios įstaigos turimą informaciją apie jos veiklą⁵⁹, tačiau, skirtingai nuo biudžetinės įstaigos, teisiškai nereguliuota viešosios įstaigos atskaitomybė dėl valstybės biudžeto lėšų panaudojimo.

Pavyzdys

Kad yra nepakankama atskaitomybė, rodo Valstybės kontrolės veiklos audito metu „Lietuvos įvaizdžio formavimas“ nustatyti faktai. Nustatyta, kad Kultūros ministerijos organizuotų konkursų laimėtojai didžiąją gauto finansavimo dalį panaudoja priemonių administravimo išlaidoms padengti: didelė lėšų dalis skiriama kelionėms apmokėti ir koordinatorių atlyginimams, lėšos, skirtos kultūros ir meno sklaidai užsienyje, naudojamos „Lietuvos instituto“ svetainei, patalpoms išlaikyti ar darbuotojų atlyginimams.

Esama sistema sudaro prielaidas VŠĮ veikti kaip tarpininkui tarp Kultūros ministerijos ir paramos gavėjų, dubliuoti Kultūros ministerijos vykdomą veiklą; Kultūros ministerijai nepakankamai kontroliuoti VŠĮ veiklos rezultatus ir efektyvumą, pilnai įvertinti jų finansinę atskaitomybę ir įsitikinti, kad projektai buvo finansuoti tik iš dalies.

Kultūros rėmimo fondo ir VŠĮ Spaudos, radijo ir televizijos fondo veikla

KM kultūros projektams finansuoti įsteigė ir administruoja KRF⁶⁰, o taip pat yra viena iš VŠĮ SRTRF steigėjų.

KRF paskirsto lėšas kultūros ir meno projektams remti (lėšas sudaro 1 procentas akcizo pajamų, gautų už alkoholinius gėrimus ir apdorotą tabaką, 10 procentų lėšų, gautų iš loterijų ir azartinių lošimų mokesčio, kitos teisėtai įgytos lėšos). Per KRF 2008 m. kultūros projektams dalinai finansuoti paskirstyta 12,8 mln. Lt. Pažymėtina, kad KRF nėra atskira įstaiga, o KM 2008-2010 m. strateginio veiklos plano dalis (biudžetinė programa).

⁵⁸ Prieiga per internetą www.si.se

⁵⁹ Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas, 1996-07-03 Nr. I-1428,7 str. 5 p

⁶⁰ Lietuvos Respublikos kultūros rėmimo fondo įstatymas (2007-07-04 Nr. X-1260).

VšĮ SRTRF tikslas – nesiekiant pelno, konkurso tvarka teikti paramą viešosios informacijos rengėjų kultūriniais ir šviečiamiesiems projektams, vykdomiems privačių viešosios informacijos rengėjų bei meno ir mokslo kūrėjų organizacijų. Kiekvienais metais Seimas VšĮ SRTRF skiria valstybės biudžeto lėšas (2008 m. 5,4 mln. Lt), taip pat fondas gauna licencines pajamas⁶¹. Auditoriai tokį finansavimo principą laiko geros praktikos pavyzdžiu (jis atitinka ir kitų šalių praktiką, apie kurią kalbama ataskaitos 24 psl.), kuri įgyvendinant politikai ir valstybės pareigūnai nedaro tiesioginės įtakos finansuojamų projektų atrankai ir jų rėmimui (priešingos praktikos pavyzdys pateikiamas ataskaitos 21 psl.), tačiau tiek VšĮ SRTRF, tiek KRF finansuojamos kultūros sritys (leidybos ir kitos), iš dalies persidengia su KM finansuojamomis kultūros sritimis.

Pažymėtina, kad kiekvienam iš minėtų subjektų veiklą dalinio projektų finansavimo srityje padeda vykdyti tarybos ir ekspertų komisijos, kurių nariai nėra minėtų subjektų darbuotojai, ir kurių veikla apmokama vadovaujantis kultūros ministro⁶² įsakymu ir VšĮ SRTRF visuotinio dalininkų susirinkimo patvirtinta tvarka⁶³ (3 lentelė).

3 lentelė. Tarybų ir ekspertų komisijų, veikiančių prie dalinį kultūros finansavimą administruojančių subjektų, narių skaičius ir jų darbo apmokėjimas 2008 m.

Įstaigos pavadinimas	Tarybos		Ekspertų komisijos	
	Narių skaičius	Apmokėjimas 2008 m. (tūkst. Lt)	Narių skaičius	Apmokėjimas 2008 m. (tūkst. Lt)
KRF	7	lėšos neskirtos	25	80,8
VšĮ SRTRF	11	62,8	14	14,4

Šaltinis – įstaigų duomenys

KRF ir VšĮ SRTRF veikla dalyvaujant kultūros projektų daliniame finansavime nesudaro prielaidų kultūros politikos tikslų siekti ir viešuosius išteklius panaudoti pačiu efektyviausiu būdu.

Auditoriai pastebi, kad kultūros projektams finansuoti įvairiose šalyse steigiami fondai (Kultūros fondas Norvegijoje, Federalinis kultūros fondas Vokietijoje, Valstybinis Kultūros Kapitalo Fondas Latvijoje), kurie veikia visos šalies mastu ir tuo skiriasi nuo Lietuvos kultūros finansavimo sistemos: Lietuvoje veikia keli kultūros paramą administruojantys subjektai, kurių veikloje nustatėme ataskaitoje minėtas problemas.

⁶¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-10-31 nutarimas Nr. 1190 “Valstybės teikiamos dalinės finansinės paramos kultūriniais ir šviečiamiesiems projektams pagal Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondui pateiktas paraiškas bendrieji konkursų nuostatai”.

⁶² Kultūros ministro 2004-06-30 įsakymas Nr. ĮV-167 „Dėl Lietuvos Respublikos kultūros ministerijos ekspertų komisijų, komitetų, tarybų narių, kitų ekspertų teikiamų nematerialaus pobūdžio (intelektinių) paslaugų apmokėjimo taisyklių patvirtinimo“.

⁶³ VšĮ SRTRF 2009-09-09 visuotinio dalininkų susirinkimo protokolas Nr. 2

Pavyzdys

Latvijos Valstybinis Kultūros Kapitalo Fondas (KKF) ne pelno valstybės akcinė bendrovė, kurios visas pagrindinis kapitalas ir akcijos priklauso valstybei. KKF įkurtas 1998 m. perėmė iš Latvijos kultūros ministerijos projektų finansavimo funkciją.

Latvijos KKF skelbia konkursus 4 kartus metuose aštuonioms kultūros sritims. Fondas 2001 m. Nacionalinėje kultūros programoje (2000-2010) iniciavo kultūros prioritetų diegimą. Kiekvienais metais yra paskelbiama apie 30 planuojamų programų, tam kad garantuoti kultūros institucijų funkcionavimą ir užtikrinti nacionalinio kultūros produkto vystymąsi.

Esamas kultūros finansavimo principas ir praktika Lietuvoje yra ydinga, nes vykdam kultūros politiką ir finansuojant kultūros projektus dalyvauja daugybė įvairaus statuso įstaigų, prie kurių steigiamos tarybos ir ekspertų komisijos. Nors kiekvienos šios įstaigos veiklos užtikrinimui naudojami viešieji ištekliai, įstaigų veikla ne visada yra rezultatyvi ir efektyvi, nes:

- jų veikla iš dalies dubliuojasi;
- jos skirsto finansavimą tiems patiems kultūros tikslams, tačiau nesant sukurtos jų bendradarbiavimo ir veiklos kontrolės sistemos, negali užtikrinti ir kontroliuoti vieningo daliniam finansavimui teikiamų projektų vertinimo, jų atrankos ir finansavimo kriterijų nustatymo, projektų vykdymo ir rezultatyvumo, stebėsenos, atsiskaitymo už pasiektus rezultatus.
- joms nepakankamai bendradarbiaujant tarpusavyje, kultūros projektų vykdytojais finansavimą tiems patiems projektams gali gauti iš kelių finansavimo šaltinių.

Kultūros ministerija su šiais subjektais vykdydama iš dalies besidubliuojančią dalinio kultūros finansavimo veiklą, per mažai dėmesio skiria pagrindiniam jai pavestam uždaviniui – įgyvendinti ir koordinuoti kultūros politiką visose kultūros srityse.

2.4. Kultūros politikos įgyvendinimas dalyvaujant apskritims ir savivaldybėms

Audito metu išnagrinėjus kultūros politikos Lietuvoje reglamentavimo, formavimo ir įgyvendinimo trūkumus, taip pat nustatėme su vieno iš kultūros politikos principų – decentralizacijos, įgyvendinimu susijusias problemas. Jos, auditorių nuomone, susijusios su tuo, kad KM pernelyg aktyvų vaidmenį atlieka inicijuodama ir iš dalies finansuodama kultūros sričių veiklos programas.

Pastebėjimas

Europos Tarybos eksperto nuomone, ministerijos vaidmuo yra išimtinai suteikti įgaliojimus ir koordinuoti, o ne būti „banku“⁶⁴. Decentralizacija yra pagrindinė strategija, leidžianti ministerijai susikcentruoti ties jai skirtu vaidmeniu⁶⁴.

⁶⁴ Didžiosios Britanijos kultūros politikos ir menų projektų konsultanto, Europos Tarybos eksperto Bill Dufton Lietuvos kultūros politikos nuostatų ir Nacionalinės Lietuvos kultūros plėtros programos 2003-2009 m. (projekto) įvertinimas.

Lietuvoje, vadovaujantis decentralizacijos principu, kartu su KM, kultūros politiką vykdo apskritys ir savivaldybės. Dėl to, kad savivaldybėms kultūros srityje priskirtos savarankiškos funkcijos⁶⁵, KM įtaka formuojant kultūros politiką savivaldos lygmenyje yra minimali, o daugelis valstybinių kultūros politikos tikslų - nepasiekiami.

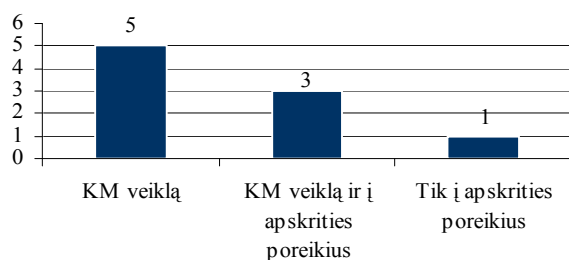
Pavyzdys

Kai kurios Vyriausybės patvirtintos programos, kurių koordinatorius yra Kultūros ministerija, vykdomos bendradarbiaujant su kitomis institucijomis, t.y. vykdomos tarpinstitucinės programos. Valstybės kontrolė atliko valstybinį veiklos auditą „Tarpinstitucinių programų koordinavimas ir valdymas“⁶⁶ ir nustatė, kad KM 2007 m. koordinavo ir vykdė 31 tarpinstitucinės programos priemones, kuriose dalyvauja ir kitos ministerijos, apskritys, savivaldybės ir kitos įstaigos. Kai kurių kultūros programų vykdymas šalies mastu buvo komplikotas, nepakankamai koordinuojamas ir kontroliuojamas, programų priemonės nevykdomos, neskiriamos lėšos, ne visos programose dalyvaujančios institucijos laiku ir tinkamai viena kitai atsiskaitė. Taip pat nustatyta, kad Vyriausybė savivaldybėms rekomenduoja dalyvauti tarpinstitucinių programų vykdyme, tačiau savivaldybės nėra įpareigosotos vykdyti ir atsiskaityti numatyta tvarka už tokių programų priemonių įgyvendinimą.

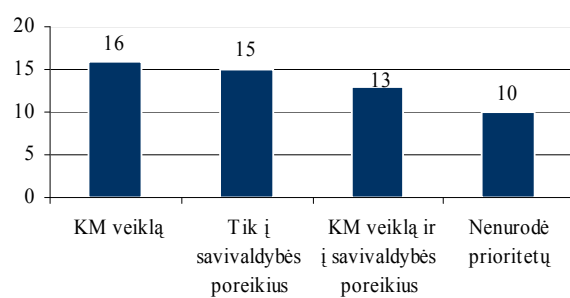
Kai kurios savivaldybės akcentavo, kad neaišku, kuo vadovaujantis savivaldybės turi nustatyti prioritetus vykdant kultūros politiką. Audito metu nustatyta, kad dauguma savivaldybių (83 proc.) turi nusistačiusios kultūros įgyvendinimo prioritetus, kitos (17 proc.) prioritetų kultūros srityje nenurodė. Dalis (30 proc.) savivaldybių nurodė, kad nustatydamos kultūros prioritetus jos vadovaujasi KM vykdoma kultūros politika, o 28 proc. orientuojasi tik pagal situaciją savivaldybėje. Apskritys (5), nustatydamos kultūros prioritetus, vadovaujasi KM vykdoma kultūros politika, kai kurios (3) orientuojasi į KM ir pagal situaciją apskrityje, o viena apskritis prioritetus nustato savo nuožiūra (5 pav.).

5 pav. Apskričių ir savivaldybių kultūros prioritetų nustatymas vykdant kultūros politiką

Apskritys nustatydamos prioritetus kultūros srityje orientuojasi į:

Savivaldybės nustatydamos prioritetus kultūros srityje orientuojasi į:

Šaltinis – Apskritys ir savivaldybės

Audito metu nustatyta, kad ne visose savivaldybėse ir apskrityse kultūros prioritetai yra pakankamai orientuoti į valstybinių kultūros tikslų siekimą ir derinami su savivaldybės ar apskrities kultūros sričių plėtra bei vystymu.

⁶⁵ Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 1994-07-07 Nr. I-533, 7 str. 10 p.

Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymas, 2008-09-15 Nr. X-1722, 6 str. 13 p.

⁶⁶ Valstybės kontrolės 2008-06-18 valstybinio audito ataskaita Nr. VA-P5-50-1-12 „Tarpinstitucinių programų koordinavimas ir valdymas“.

Pavyzdys

Aštuonios savivaldybės vienu iš pirmųjų kultūros prioritetų numatė kultūros įstaigų pastatų rekonstrukciją, o ne pavyzdžiui, mėgėjų meno veiklos skatinimą, etnokultūros puoselėjimą ir t.t.

Savivaldybių ir apskričių nuomone, kultūros valdymo, finansavimo, informacijos kaupimo ir sklaidos veiksmams formuojant regionų kultūrą, tarp apskričių ir savivaldybių nederinami ir regionų kultūros formavimas dažnai būna tik deklaratyvus. Savivaldybių pastebėjimu, dauguma apskričių tik paskirsto regionų projektams skirtas lėšas, tačiau neprisideda prie kultūros politikos formavimo. Pažymėtina, kad Vyriausybė dar 2001 m. numatė suderinti apskričių ir savivaldybių institucijų kultūros valdymo, finansavimo, informacijos kaupimo ir sklaidos veiksmus⁶⁷, tačiau iki šiol minėtiems veiksmams suderinti nėra nei sistemos, nei atsakingos institucijos, kuri vykdytų tokios sistemos priežiūrą.

Audito metu nustatyta, kad šalies mastu nėra patvirtintos iš dalies finansuojamų projektų lėšų planavimo ir finansavimo sistemos. KM, apskritys ir savivaldybės kai kuriais atvejais lėšas planuoja ir paskirsto tiems patiems kultūros tikslams, tačiau šioms institucijoms nesuderinant veiksmų vykdant kultūros politiką ir nepakankamai bendradarbiaujant, nėra sukurta sistema, kuri leistų kultūros projektus finansuoti iš kelių šaltinių (pavyzdžiui, savivaldybių, KM ir privataus sektoriaus). Tai leistų rezultatyviau siekti bendrųjų kultūros politikos tikslų.

Sklandų ir efektyvų kultūros politikos tikslų siekimą bei įgyvendinimą ir iš dalies finansuojamų projektų bei programų administravimą taip pat apsunkina skirtinga kultūros politikos apskrityse ir savivaldybėse administravimo praktika.

Pavyzdys

Apskrityse neįsteigti kultūros administravimo ir valstybės kultūros politikos priežiūros regionuose padaliniai, tik 23 savivaldybių administracijose yra įsteigti kultūros politikos formavimo ir administravimo padaliniai – kultūros skyriai, 25 savivaldybėse ši funkcija patikėta bendriesiems (kultūros ir švietimo, kultūros ir sporto, kultūros, turizmo ir sporto, kitiems) skyriams, 8 savivaldybių administracijose kultūros specialistų visai nėra⁶⁸. Apskrityse įsteigti specialistų, atsakingų už kultūros administravimą etatai, tačiau jiems priskirtos ir kitos – sporto, turizmo, viešųjų ryšių, švietimo administravimo – funkcijos⁶⁹.

Audito metu 52 savivaldybės ir 7 apskritys pritarė, kad vadovaujantis decentralizacijos principu, formuojant ir įgyvendinant kultūros politiką, KM turėtų aktyviau bendradarbiauti su apskritimis ir savivaldybėmis.

Toliau pateikiamas kultūros politikos įgyvendinimo bendradarbiaujant valstybės, regioninės valdžios ir savivaldybių institucijoms Danijoje pavyzdys.

⁶⁷ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-05-14 nutarimas Nr. 542 „Dėl Lietuvos kultūros politikos nuostatų“ 28 p.

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007 m. gruodžio 19 d. nutarimas Nr. 1445 „Dėl Regionų kultūros plėtros 2008–2012 metų programos patvirtinimo“.

⁶⁹ Ten pat.

Pavyzdys

Danijoje 1970–1985 m. buvo įgyvendinama decentralizacija kultūros politikos įgyvendinime. Kultūros politikos iniciatyvos teisė iš centro perduota regionams. Pradėtos steigti kultūros institucijos vietose – teatrai, muzikiniai kolektyvai, muziejai. Ši procesą valstybė rėmė naudodama vadinamąjį skatinimo principą, kai valstybė skiria lėšų su sąlyga, kad tiek pat skirs ir savivaldybė ar rajono valdžia. Bendromis valstybės ir savivaldybės pastangomis gimė daug naujų kultūros institucijų. Taigi kultūros decentralizacija siekė ekonominės decentralizacijos, t. y. teisingai paskirstyti indėlį į kultūros procesus tarp valstybės, regioninės valdžios ir savivaldybių, ir finansų dėmės su politine decentralizacija: sprendimai kultūros politikos srityje priimami teisingai paskirsčius kompetenciją tarp valstybės, regioninės valdžios ir savivaldybių.

Nepakankamai suderinta Kultūros ministerijos, apskričių ir savivaldybių veikla, siekiant kultūros politikos tikslų ir nustatant bendrą šiuos tikslus atitinkančių kultūros projektų finansavimo sistemą, lemia nepakankamą valstybinių kultūros politikos tikslų įgyvendinimo rezultatyvumą.

Minėti veiksniai taip pat daro neigiamą įtaką visuomenės dalyvavimui ir saviraiškai kultūroje iš dalies finansuojant kultūros projektus regionuose.

Daugelis išvardytų problemų turėtų būti analizuojamos ir viešinamos, ieškoma bendrų sprendimų būdų, įtraukiant visuomenę, įstatymų leidėją ir kitus subjektus. Tuo tikslu Lietuvos kultūros politikos nuostatos⁷⁰ įpareigoja kasmet kultūros ministrą teikti pranešimą Seimui ir Vyriausybei, kuriame turėtų būti įvertinama krašto kultūros būklė ir Lietuvos kultūros politikos nuostatų įgyvendinimas, tačiau audito metu nustatėme, kad ministras tokio pranešimo neteikia.

Pastebėjimas

Europos Taryba taip pat rekomendavo Seimui bent kartą per metus išklausti ministro pranešimą ir jį aptarti⁷¹.

Nevykdam Lietuvos kultūros politikos nuostatų ir kultūros ministru neteikiant ataskaitos ir neinformuojant Seimo ir Vyriausybės dėl krašto kultūros būklės vertinimo įvairiomis kryptimis, sudaromos prielaidos laiku nepriimti būtinų sprendimų visapusiškam kultūros politikos įgyvendinimui tobulinti.

⁷⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gegužės 14 d. nutarimas Nr. 542 „Dėl Lietuvos kultūros politikos nuostatų“ 30 p.

⁷¹ Kultūros politika Lietuvoje. Europos taryba, 1998 m.

IŠVADOS

1. Kultūros politika yra svarbi visuomenės gyvenimo dalis, kurios skatinimas daro teigiamą įtaką šalies ūkio, ekonomikos ir visuomenės raidai. Tačiau esamas kultūros politikos reglamentavimas nesudaro prielaidų efektyviam, koordinuotam ir sklandžiam jos vykdymui, nes nėra patvirtinto strateginio planavimo dokumento, apjungiančio kultūros politikos strategines, valdymo bei finansavimo kryptis, bendrų priemonių ir principų, kurių laikantis turėtų būti vystomas dalinis kultūros programų ir projektų finansavimas bei įvairaus lygio institucijų bendradarbiavimas vykdant šią svarbią kultūros finansavimo priemonę. (1 dalis, 9–13 psl.)

2. Esama institucijų, vykdančių kultūros politiką ir dalyvaujančių finansuojant kultūros projektus, sąranga, jų funkcijų pasiskirstymas, nepakankamas bendradarbiavimas, veiklos rezultatyvumas ir viešumas nesudaro sąlygų sklandžiam ir kryptingam kultūros politikos tikslų įgyvendinimui:

2.1. Kultūros ministerija vykdo dalinio kultūros projektų finansavimo veiklą, kuri iš dalies dubliuojasi su kitų subjektų (VšĮ Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas, VšĮ Lietuvos institutas, VšĮ Vilnius – Europos kultūros sostinė 2009) veikla, ir per mažai dėmesio skiria kultūros politikos, visose kultūros srityse, formavimui ir koordinavimui; (2.1.1. dalis, 15–18 psl.; 2.3. dalis, 31–35 psl.)

2.2. Kultūros ministras nevykdė Lietuvos kultūros politikos nuostatų ir neteikė ataskaitos Seimui ir Vyriausybei dėl krašto kultūros būklės vertinimo įvairiomis kryptimis, sudarant prielaidas laiku nepriimti būtinų sprendimų visapusiškam kultūros politikos įgyvendinimui tobulinti; (2.4. dalis, 38 psl.)

2.3. Lietuvos kultūros ir meno taryba įgyvendina tik dalį jai priskirtų funkcijų, padėdama Kultūros ministerijai formuoti ir įgyvendinti valstybės kultūros politiką; (2.2. dalis, 25–30 psl.)

2.4. ekspertų komisijų ir tarybų, veikiančių prie institucijų, administruojančių dalinį finansavimą, darbui apmokėti 2008 m. panaudota 329,3 tūkst. Lt valstybės biudžeto lėšų. Šios institucijos ne visada sukuria lauktą rezultatą, jų veikla yra nepakankamai vieša ir iš dalies dubliuojama; (2.2. dalis, 25–30 psl.; 2.3. dalis, 33–35 psl.)

2.5. viešųjų įstaigų, per kurias vykdomas dalinis kultūros projektų finansavimas, veikla yra nepakankamai vieša ir kontroliuojama. Šios įstaigos, tarpininkaudamos tarp Kultūros ministerijos ir paramos gavėjų, dubliuoja Kultūros ministerijos veiklą. (2.3. dalis, 31–35 psl.)

3. Kultūros ministerija, apskritys ir savivaldybės nepakankamai vykdo ir derina tarpusavio veiklą, įgyvendindamos ir kartu su privačiais subjektais finansuodamos kultūros politikos tikslus atitinkančius kultūros projektus. (2.4. dalis, 35–38 psl.)

4. Dalinis kultūros programų ir projektų finansavimas yra svarbi kultūros politikos įgyvendinimo priemonė, skatinanti visuomenę reikštis ir kurti, tačiau Kultūros ministerijos, kaip pagrindinės už kultūros politikos įgyvendinimą atsakingos institucijos, veikla vykdant šį kultūros finansavimo principą neleidžia efektyviai, ekonomiškai ir rezultatyviai siekti valstybės kultūros politikos tikslų, nes:

4.1. lėšos, skirtos kultūros programoms ir projektams iš dalies finansuoti (2008 m. Kultūros ministerija daliniam programų ir projektų finansavimui paskirstė 77,9 mln. Lt), planuojamos nesant patvirtintų projektų atrankos ir siektinų rezultatų kriterijų, neturint informacijos apie finansuotinus projektus, paskirstomos nesant aiškių prioritetų ir neužtikrinant visų kultūros sričių tinkamo finansavimo; (2.1.1. dalis, 14–18 psl.)

4.2. dalinį kultūros projektų finansavimą reglamentuojančios tvarkos ir taisyklės, kurias tvirtina kultūros ministras, neužtikrina skaidraus ir objektyvaus lėšų paskirstymo, sudaro nevienodas sąlygas projektų vykdytojams gauti paramą; (2.1.2. dalis, 18–21 psl.)

4.3. finansuojami projektai (net ir turintys komercinio pobūdžio elementų), kurie neatitinka finansavimo taisyklėse numatytų tikslų, neužtikrinamas pradėtų projektų tęstinis finansavimas. Sudaromos prielaidos projektų vykdytojams tiems patiems projektams gauti finansavimą iš kelių, dalinį finansavimą administruojančių, subjektų, kurių veikla šioje srityje nekoordinuojama; (2.1.3. dalis, 21–24 psl.; 2.3. dalis, 30–35 psl.)

4.4. neužtikrinamas tinkamas projektų vykdytojų atsiskaitymas už projektų įgyvendinimo rezultatus, nepakankamai vertinama įvykdytų projektų kokybė, pasiektų rezultatų reikšmingumas; (2.1.4. dalis, 24–25 psl.; 2.3. dalis, 31–33 psl.)

4.5. nereikalaujama, kad projektų vykdytojai pateiktų informaciją apie visas projektui įgyvendinti gautas lėšas ir uždirbtas pajamas, todėl neįsitikinama, kad projektai buvo finansuoti tik iš dalies, o gautos lėšos neviršijo projekto savikainos; (2.1.4. dalis, 24–25 psl., 2.3. dalis, 31–33 psl.)

4.6. nesuformuota aiški valstybės ir savivaldybių institucijų ir jų įstaigų dalyvavimo dalinai finansuojamų kultūros programų ir projektų konkursuose valstybės politika, todėl privataus sektoriaus subjektams sudaromos nelygios konkurencinės sąlygos dalyvauti kultūros rinkoje. (2.3 dalis, 30–31 psl.)

REKOMENDACIJOS

Lietuvos Respublikos Vyriausybei:

Pavesti Kultūros ministerijai parengti kultūros finansavimo sistemos pertvarką, Kultūros ministerijoje sustiprinant kultūros politikos formavimo funkciją, o kultūros projektų finansavimo funkciją, įgyvendinant „ištiestos rankos“ principą, perduoti atskiram subjektui.

Lietuvos Respublikos kultūros ministerijai:

Atsižvelgdami į tai, kad viena iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2008–2012 m. programos įgyvendinimo priemonių numato parengti Lietuvos kultūros strategijos projektą (iki 2010 m. II ketv.), tokios rekomendacijos Kultūros ministerijai neteikiame. (1 išvada)

1. Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, sukuriant centralizuotą kultūros rėmimo fondą, iš kurio būtų finansuojami kultūros projektai ir kurio administratoriaus funkcijas vykdytų ne Kultūros ministerija. (2, 2.1., 2.3., 2.4., 2.5. išvada)

2. Parengti ir patvirtinti lėšų, skirtų kultūros projektams dalinai finansuoti, planavimo metodiką, nustatant atskiroms kultūros sritims skiriamą biudžeto asignavimų dalį, projektų atrankos kriterijus, prioritetus, vykdytojus, bendradarbiavimo su kitomis institucijomis sistemą. (4.1. išvada)

3. Siekiant skaidresnio iš dalies finansuojamų programų ir projektų lėšų skirstymo, pakeisti kultūros ministro patvirtintas dalinį finansavimą reglamentuojančias tvarkas ir taisykles, jose tiksliai apibrėžiant: (4 išvada)

3.1. daliniam finansavimui teikiamų kultūros projektų ir juos teikiančių subjektų detalius atrankos kriterijus, finansuojamas projektų vertės dalis, skelbiamų paraiškų priėmimo datas, lėšų skyrimo prioritetus;

3.2. atsiskaitymo už iš dalies finansuotų projektų vykdymą reikalavimus, įtvirtinant pareigą jų vykdytojams pateikti duomenis apie visas vykdant projektą gautas lėšas ir papildomas pajamas, o nustačius, kad bendra jų suma viršija projekto sąnaudas, – nustatyti tvarką, pagal kurią lėšų perviršis turėtų būti gražintas;

3.3. užtikrinti, kad informacija apie lėšų skirstymą, jų panaudojimą ir pasiektus dalinai finansuotų projektų vykdymo rezultatus būtų vieša.

4. Tobulinti politiką dėl valstybės ir savivaldybių institucijų, jų įstaigų ir privataus sektoriaus subjektų dalyvavimo dalinai finansuojamų kultūros programų ir projektų konkursuose kad būtų išvengta nelygių konkurencinių sąlygų. (4.6. išvada)

5. Suderinti Kultūros ministerijos ir savivaldybių tarpusavio veiksmus, nustatant ir bendrą iš dalies finansuojamų projektų sistemą, siekiant užtikrinti rezultatyvesnę decentralizacijos principo ir valstybės kultūros politikos tikslų regionuose įgyvendinimą. (3 išvada)

6. Vykdam Lietuvos kultūros politikos nuostatuose numatyta įpareigojimą, kultūros ministrui kasmet teikti ataskaitą Seimui ir Vyriausybei dėl krašto kultūros būklės vertinimo įvairiomis kryptimis ir Lietuvos kultūros politikos nuostatų įgyvendinimo. (2.2. išvada)

5-ojo audito departamento direktorė

Daiva Bakutienė

5-ojo audito departamento vyresnioji valstybinė auditorė

Agnė Baranauskaitė

PRIEDAI

Valstybinio audito ataskaitos
 „Kultūros politikos įgyvendinimas
 dalinai finansuojant programas ir
 projektus“
 1 priedas

Valstybės biudžeto lėšomis dalinai finansuojamos 2008-2010 m. Strateginio veiklos plano programos priemonė	Strateginiame veiklos plane priemonės vykdymui numatyta lėšų suma (tūkst. Lt)	Atitinkama kultūros sritis
Vykdyti projekto "Vilnius - Europos kultūros sostinė 2009" parengiamuosius darbus	21000,0	visos
Programa: Kultūros rėmimo fondas; Priemonė: Rengti ir administruoti kultūros ir meno projektų konkursus	12903,0	visos
Užtikrinti nacionalinių ir bendros gamybos filmų gamybą	7320,0	kinas
Vykdyti projektą "Bibliotekos pažangai"	6300,0	bibliotekos
Užtikrinti kultūros atašė užsienyje tinklo plėtrą, Lietuvos nacionalinės UNESCO komisijos sekretoriato veiklą, įgyvendinti tarptautines sutartis	5668,2	visos
Užtikrinti lietuvių kalba kuriamos grožinės literatūros bei kitų Lietuvos kultūrai reikšmingų knygų leidybos projektų įgyvendinimą	2850,0	kultūros vertybių apsauga
Lietuvoje rengiami tęstiniai tarptautiniai meno renginiai	2090,0	
Įgyvendinti Skaitymo skatinimo programą	1423,0	leidyba, kultūros vertybių apsauga
Užtikrinti meno kūrėjų organizacijų kūrybinių programų įgyvendinimą	1300,0	visos
Užtikrinti kultūros projektų sklaidą užsienyje	1070,0	visos
Užtikrinti nebiudžetinių teatrų ir koncertinių įstaigų muzikos ir scenos meno projektų įgyvendinimą	1000,0	profesionalus menas, teatras, muzika
Užtikrinti lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo projektų įgyvendinimą	990,0	kultūros vertybių apsauga
Vykdyti Regionų kultūros plėtros programą	953,8	kultūros vertybių apsauga
Užtikrinti lietuvių literatūros sklaidos projektų įgyvendinimą	930,0	leidyba
Organizuoti ir užtikrinti valstybės švenčių, atmintinų dienų ir istorinių datų minėjimo renginių įgyvendinimą.	916,5	kultūros vertybių apsauga
Vykdyti Etninės kultūros plėtros valstybinę programą	915,9	kultūros vertybių apsauga
Užtikrinti nacionalinių ir bendros gamybos filmų gamybą ir bendros gamybos filmų sklaidą Lietuvoje ir užsienyje	774,0	kinas
Užtikrinti muziejų efektyvių apsaugos ir priešgaisrinių apsaugos sistemų diegimą	700,0	muziejai

Investicijų programos projektas „Muzikinio instrumentarijus išsigijimas	671,0	muzika
Įgyvendinti paramos jauniems menininkams programą	664,5	visos
Įgyvendinti Vaikų ir jaunimo kultūrinės edukacijos 2006-2011 metų programą	575,3	visos
Užtikrinti muziejų rinkinių saugojimą ir populiarinimą	532,0	muziejai
Vykdyti muziejų ekspozicijų atnaujinimo programą	500,0	muziejai
Užtikrinti, kad Lietuvoje būtų rengiami tradiciniai profesionalaus muzikos meno atlikėjų tarptautiniai konkursai	490,0	profesionalus menas, muzika
Vykdyti Lietuvai reikšmingo užsienyje esančio kultūros paveldo apskaitą ir sklaidą, užtikrinti Lietuvai reikšmingo užsienyje esančio kultūros paveldo paieškos projektų įgyvendinimą ir vykdyti kultūros paveldo ekspertų mainus	463,0	kultūros vertybių apsauga
Užtikrinti kultūros vertybių paieškos užsienyje projektų įgyvendinimą	463,0	kultūros vertybių apsauga
Skatinti šiuolaikinės dramos ir muzikos meno kūrinių sukūrimą	450,0	teatras, muzika
„Užtikrinti nevyriausybinų organizacijų kultūros projektų finansavimą“	448,0	visos
Kultūros informacijos centrų plėtros programa	370,0	visos
Lietuvos nacionalinių kultūros ir meno premijų laureatų kūrybos sklaidos programa	300,0	visos
Vykdyti muzikos ir scenos kūrinių įrašų ir natų leidybos programą	300,0	teatras, muzika
Diegti Lietuvos integralią muziejų informacinę sistemą (LIMIS) ir vykdyti muziejinių vertybių skaitmeninimą	300,0	muziejai
Vykdyti muziejinių vertybių restauravimo ir konservavimo darbus	270,0	muziejai
Užtikrinti Lietuvos kultūrai ir istorijai nusipelnusių asmenybių jubiliejų minėjimo renginių įgyvendinimą	163,5	kultūros vertybių apsauga
Užtikrinti Lietuvos šiuolaikinės populiariosios muzikos sklaidos projektų įgyvendinimą	80,0	muzika
Įgyvendinti visuomenės švietimo programą (Autorių teisių ir gretutinių teisių antipiratinė akcijų projektų dalinis finansavimas).	80,0	autorų ir gretutinių teisių

Rekomendacijų įgyvendinimo planas

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmai / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
1	2	3	4	5
1.	<p>Inicijuoti teisės aktų pakeitimus, sukuriant centralizuotą kultūros rėmimo fondą, iš kurio būtų finansuojami kultūros projektai ir kurio administratoriaus funkcijas vykdytų ne Kultūros ministerija.</p>	Kultūros ministerija	<p>a) Rekomendacijos įgyvendinimas: - Bus įgyvendinta - <u>Atmesta</u></p> <p>b) Rekomendacijos įgyvendinimo priemonė;</p> <p>c) Komentarai (tais atvejais, kai su rekomendacija atmetama) Tokio juridinio asmens steigimas nėra numatytas Vyriausybės programos priemonėse. Priešingai, programos nuostata Nr. 635 išreiškia siekį „sugrąžinti Kultūros ministerijai lyderės, inicijuojančios nacionalinius kultūros projektus ir iniciatyvas, vaidmenį“. Atsižvelgiant į sunkią šalies ekonominę būklę šiuo metu nėra tikslinga steigti naujus juridinius asmenis, kadangi tai pareikalautų papildomų išlaidų įstaigos administracijai išlaikyti.</p>	
2.	<p>Parengti ir patvirtinti lėšų, skirtų kultūros projektams dalinai finansuoti, planavimo metodiką, nustatant atskiroms kultūros sritims skiriamą biudžeto asignavimų dalį, projektų atrankos kriterijus, prioritetus, vykdytojus, bendradarbiavimo su kitomis institucijomis sistemą.</p>	Kultūros ministerija	<p>a) Rekomendacijos įgyvendinimas: - <u>Bus įgyvendinta</u> - Atmesta</p> <p>b) Rekomendacijos įgyvendinimo priemonė;</p> <p>Įgyvendinti ES lėšomis finansuojamą projektą „Kultūros ministerijos veiklos analizė ir optimizavimas“. Įgyvendinant šį projektą planuojama atlikti ministerijos funkcijų, taip pat ir lėšų, skirtų kultūros projektams dalinai finansuoti, planavimo ir skyrimo sistemos analizę bei optimizavimą.</p>	2010-2012
3.	<p>Siekiant skaidresnio iš dalies finansuojamų programų ir projektų lėšų skirstymo, pakeisti kultūros ministro patvirtintas dalinį finansavimą reglamentuojančias tvarkas ir taisykles, jose tiksliai apibrėžiant: 3.1. daliniam finansavimui teikiamų kultūros projektų ir juos teikiančių subjektų detalius atrankos kriterijus, finansuojamas projektų</p>	Kultūros ministerija	<p>a) Rekomendacijos įgyvendinimas: - Bus įgyvendinta - Atmesta</p> <p>b) Rekomendacijos įgyvendinimo priemonė;</p> <p>Tobulinti Kultūros ministerijos finansų kontrolės taisykles nustatant finansuojamų projektų vertės dalis, ir detalizuojant finansuoti netinkamas išlaidas. 3.1. rekomendacija iš dalies įgyvendinta 2008-12-04 kultūros ministro įsakymu ĮV-598. Tikslų paraiškų priėmimo datų nustatyti negalima, nes konkurso rengimo</p>	2009-2010

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
	<p>vertės dalis, skelbiamų paraiškų priėmimo datas, lėšų skyrimo prioritetus;</p> <p>3.2. atsiskaitymo už iš dalies finansuotų projektų vykdymą reikalavimus, įtvirtinant pareigą jų vykdytojams pateikti duomenis apie visas vykdančią projektą gautas lėšas ir papildomas pajamas, o nustatius, kad bendra jų suma viršija projekto sąnaudas, – nustatyti tvarką, pagal kurią lėšų perviršis turėtų būti gražintas;</p> <p>3.3. užtikrinti, kad informacija apie lėšų skirstymą, jų panaudojimą ir pasiektus dalinai finansuotų projektų vykdymo rezultatus būtų vieša.</p>		<p>laikas priklauso nuo to, kada priimtas valstybės biudžeto ir savivaldybių biudžetų finansinių rodiklių patvirtinimo įstatymas.</p> <p>3.2. rekomendacija iš dalies įgyvendinta 200-10-20 kultūros ministro įsakymu ĮV-598 Kultūros ministerijos finansų kontrolės taisyklių priede Nr. 3 įtvirtinus nuostatą, jog atsiskaitant už projektų įgyvendinimą privaloma nurodyti kitus finansavimo šaltinius.</p> <p>3.3. rekomendacija iš dalies įgyvendinama. Informacija apie lėšų skirstymą, jų panaudojimą ir pasiektus, dalinai finansuotų projektų vykdymo rezultatus pateikiama ministerijos interneto svetainėje ministerijos metinių veiklos ataskaitų skiltyje.</p>	
4.	<p>Suformuoti aiškiai valstybės ir savivaldybių institucijų, jų įstaigų ir privataus sektoriaus subjektų dalyvavimo dalinai finansuojamų kultūros programų ir projektų konkursuose politiką.</p>	Kultūros ministerija	<p>a) Rekomendacijos įgyvendinimas:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bus įgyvendinta - <u>Atmesta</u> <p>b) Rekomendacijos įgyvendinimo priemonė;</p> <p>c) Komentarai (tais atvejais, kai su rekomendacija atmetama)</p> <p>Kultūros ministerijos regionų kultūros skyriaus kuruojamos trys valstybinės programos įgyvendinamos ir savivaldybėse. Jų įstaigos savo konkrečiais projektais įgyvendina šių programų priemones. Atėmę teisę savivaldybių įstaigoms dalyvauti iš dalies finansuojamų programų konkursuose, sužlugdysime regionų kultūros politiką. Dalinis kultūros projektų finansavimas šioms įstaigoms yra ypač svarbus dėl to, kad kultūra yra savarankiška savivaldybių funkcija. Savivaldybės skiria savo dalį lėšų, žinodamos, kad ir valstybės deda savo dalį tokiu būdu patvirtindama kultūros prioritetus.</p>	
5.	Suderinti Kultūros	Kultūros ministerija	a) Rekomendacijos įgyvendinimas:	2009-212

Rekomendacijos eilės numeris ataskaitoje	Rekomendacija	Subjektas, kuriam pateikta rekomendacija	Veiksmas / Priemonės / Komentarai	Rekomendacijos įgyvendinimo terminas (data)
	ministerijos ir savivaldybių tarpusavio veiksmus, nustatant ir bendrą iš dalies finansuojamų projektų sistemą, siekiant užtikrinti rezultatyvesnę decentralizacijos principo ir valstybės kultūros politikos tikslų regionuose įgyvendinimą.		<p>- <u>Bus įgyvendinta</u></p> <p>- <u>Atmesta</u></p> <p>b) Rekomendacijos įgyvendinimo priemonė;</p> <p>Tobulinti regionų kultūros politikos įgyvendinimo sistemą siekiant rezultatyvesnio Kultūros ministerijos ir savivaldybių veiksmų derinimo.</p> <p>c) Komentaras (tais atvejais, kai su rekomendacija atmetama)</p>	
6.	Vykdam Lietuvos kultūros politikos nuostatuose numatytą įpareigojimą, kultūros ministrui kasmet teikti ataskaitą Seimui ir Vyriausybei dėl krašto kultūros būklės vertinimo įvairiomis kryptimis ir Lietuvos kultūros politikos nuostatų įgyvendinimo.	Kultūros ministerija	<p>a) Rekomendacijos įgyvendinimas:</p> <p>- <u>Bus įgyvendinta</u></p> <p>- <u>Atmesta</u></p> <p>b) Rekomendacijos įgyvendinimo priemonė;</p> <p>Pateikti LR Seimui atskirą kultūros ministro ataskaitą nėra tikslinga, kadangi joks ministras neatsiskaito atskirai. Kultūros ministerijos ataskaita yra įtraukiama į Vyriausybės ataskaitą, kurią pristato Ministras Pirmininkas.</p> <p>c) Komentaras (tais atvejais, kai su rekomendacija atmetama)</p>	
<p>Atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą plane nustatytais terminais:</p> <p>Strateginio planavimo skyriaus vedėjas (Pareigų pavadinimas)</p> <p>(Kontaktinė informacija)</p> <p style="text-align: right;">Rasius Makselis (Vardas ir pavardė)</p>				

Plano sudarymo paaiškinimas:

- ▶ 1–3 lentelės stulpelius užpildo auditorius. Prireikus lentelė gali būti papildyta stulpeliu – pastebėjimas ar išvada;
- ▶ 4–5 lentelės stulpelius užpildo subjekto, kuriam pateikta rekomendacija, atsakingas atstovas. Nurodomas atstovas ryšiams, atsakingas už Valstybės kontrolės informavimą apie rekomendacijų įgyvendinimą.